

SVEIKINIMAI

IVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

AR TAI PERMAINŲ VĖJAI? – Petras Maksimavičius	4
HIBRIDAS GALVOJE – Jurgita Stankauskaitė	19
DVEJI KARO UKRAINOJE METAI: PYKČIO IR NUOVARGIO, BANDYMŲ SUNAIKINTI, BET PERGALĖS VILTIS VIS DAR GYVA – Danielius Vaina	20

MINĖJIMAI

KOVO 11-OJI – LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS ATKŪRIMO DIENA	
PUNSKO SAVIVALDYBĖS VAIKŲ DARŽELYJE – Vida Jolanta Stankevi- čienė	6
PUNSKO KOVO 11-OSIOS LICĖJUJE – Vaiva Vaicekauskaitė	7
TAPYBOS PARODOJE – KNYGNEŠIAI IR KATRĖS LOVA – Vytautas Juška	16

PAPROČIAI

PAPUNKČIUI APIE VELYKAS	8
-------------------------------	---

IŠ MŪSŲ PRAEITIS

IŠ LIETUVIŲ KOVŲ DĖL GIMTOSIOS KALBOS TEISIŲ SEINŲ DIECEZIJOS JE – Bronius Makauskas	10
--	----

KALBOS KERTELĖ

GROŽIO SALONE – Birutė Burdinaitė-Ołów	23
---	----

SKELBIMAI

SPAUDA RAŠĖ

LIETUVOS ŽINIASKLAIDA	25
-----------------------------	----

Viršeliuose:

Atėjo šv. Velykos! (Nastutės Sidarienės nuotr.)
Izabelės Filevičienės margučiai (Nastutės Sidarienės nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS

16-515 Puńsk, ul. A. Mickiewicza 23
tel. (+48) 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny,
ul. Wileńska 9
tel. / faks. (+48) 87 5162 125

Vyr. redaktorė Irena Gasperavičiūtė
Redakcijos sekretorė Alicija Krakauskienė
Stilistė, korektorė Birutė Burdinaitė-Ołów
Techn. redaktorė Aldona Jonušonytė
KORESPONDENTAI: Petras Maksimavičius,
Rasa Žukauskienė, Jurgita Stankauskaitė,
Irena Jakubauskienė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2024-03-27

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos
nuožiūra. Redakcijos nuomonė nebūtinai
sutampa su autorių nuomone.

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita

BS Sejny, ul. Powstańców Sejneńskich 1, 16-500 Sejny
Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
SWIFT / BIC kodas POLU PL PR

**DOFINANSOWANO
ZE ŚRODKÓW
BUDŻETU PAŃSTWA**

MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH
I ADMINISTRACJI

**DZIAŁALNOŚĆ ZMIERZAJĄCA DO OCHRONY,
ZACHOWANIA I ROZWOJU TOŻSAMOŚCI
KULTUROWEJ LITEWSKIEJ MNIEJSZOŚCI**

**Wydanie dwutygodnika "Aušra"
i kwartalnika dla dzieci
mniejszości litewskiej "Aušrelė"**

DOFINANSOWANIE
406 000 zł
CAŁKOWITA WARTOŚĆ
445 080 zł
DATA PODPISANIA UMOWY
04-03-2024 r.

*Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie
może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem
Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.
Leidinyje reiškiami tik autoriaus (-ių) nuomonė ir ji
negali būti tapatinama su oficialia Vidaus reikalų ir
administracijos ministro pozicija.*

Mieli lietuviai, visi ramybės ir taikos trokštantys žmonės,

Sulaukėme Velykų – Kristaus prisikėlimo šventės. Ji siejasi su šviesa ir džiaugsmu. Po mirties ant kryžiaus, kai viskas, atrodė, žlugo ir baigėsi, Kristus prisikėlė ir visų mūsų gyvenimui suteikė naują prasmę. Tai skelbia džiugus varpų skambėjimas.

Vis dėlto džiaugsmas neatėjo savaime ir iš karto. Moterys nuskubėjo prie Jėzaus kapo, kai dar buvo tamsu – ne tik aplinkui, bet ir jų širdyse, nes mirė Mokytojas ir Viešpats. Apaštalai buvo užsirakinę, ir Evangelija neslepia jų nuostabos, baimės, netikrumo. Jėzus pirmas juos užkalbina, randa būdą pažadinti tikėjimą. Tai daro ne versdamas, o pakviesdamas. Jis pasirodo kaip sodininkas, pakeleivis, einantis į Emausą, nepažįstamasis ant kranto; yra kartu, bet tas artumas leidžia kiekvienam laisvai apsispręsti. O Jį atpažinusiųjų širdys užsidega džiaugsmu.

Mūsų kelias taip pat nėra lengvas. Švenčiame dar vienas Vėlykas su siaubingu karu prie Lietuvos vartų. Jaučiame skausmą dėl žuvusiųjų, daugybės sužeistųjų, aplinkos niokojimo Ukrainoje, Šventojoje Zemėje, kituose karo apimtuose kraštuose. Mūsų pačių kasdienos vargai, netikrumas dėl rytdienos taip pat išbando tikėjimą Prisikėlusiuoju. Kaip rašė popiežius Pranciškus, „dažnai atrodo, kad Dievo nėra: regime nemąžtantį neteisingumą, piktumą, abejingumą ir žiaurumą. Tačiau taip pat tikra ir tai, kad tamsybėje visada pradeda kaltis kažkas nauja, kas anksčiau ar vėliau duoda vaisių. Ant plyno lauko vėl užsispyrusiai ir nenugalimai rodosi gyvybė“ (Evangelij gaudium, 270).

Prisikėlimo šventė atskleidžia tą nepaprastą naujumą. Kristaus prisikėlimas nėra praeities dalykas, o realiai veikia šiandien, todėl galime džiaugtis, turėti viltį net patirdami įvairiausių sunkumų ir išbandymų. Ši viltis nėra „pigī“ ar „greitā“ paguoda sunkioje situacijoje, o moko pasitikėti Dievu apvaizda, kuri pranoksta žmogišką laiką ir erdvę. Vėlykos visada buvo išlaisvinimo ir vilties šventė. Jos primena, kad Dievas laikosi savo pažadų ir ateina išgelbėti net tada, kai viskas atrodo prarasta.

Tikime, kad pergalė, išgelbėjimas, kurio laukiame, tikrai ateis, bet ne stebuklingai ir automatiškai. Ir mes turime būti aktyvūs, prisiimti savo atsakomybę pasitikėdami Dievu, kuris jau ne kartą mus išvedė į laisvės kelią. Jėzus, gyvendamas žemėje, gydė ligonius, maitino alkanuosius, pasmerkė neteisingumą, mokė atleisti. Tai kviečia daryti ir mus. Jei taip gyvensime, prisikėlimas jau dabar taps nauja pradžia, kuri pilnai išsiskleis dangaus Tėvo artumoje.

Vėlykų laiku dažnai skamba psalmės žodžiai: „Viešpats šią dieną mums davė, – linksminkimės, džiugesi skleiskim!“ Džiaukimės, nes gyvybės Valdovas Jėzus nugalėjo nuodėmę bei mirtį, o visus žmones vienija kaip brolius ir seseris, turinčius vieną dangiškąjį Tėvą. Visi lietuviai, gyvenantys Lietuvoje ir pasklidę po platų pasaulį, taip pat jauskimės esą viena šeima, palaikantys vienas kitą. Tegul mus apšviečia prisikėlusio Kristaus šviesa, kad taptume vilties ir gyvenimo liudytojais.

Su šv. Vėlykom!

Arkivyskupas Lionginas Virbalas SJ,
Delegatas užsienio lietuvių katalikų sielovadai

Pamažėl bundanti gamta ir vėl atneša mums tikrojo pavasario pranašą – šventas Vėlykas.
Tebūnie įprasmintos jos ramybe bei dvasios atgimimu džiaugsmui ir gerumui.

Linkime Jums laimingų šv. Vėlykų!
Lai bus jos nauja šviesi pradžia, atnešanti į Jūsų namus sėkmę,
meilę ir daug gyvenimo pilnatvę suteikiančių dovanų!

Lenkijos lietuvių draugijos valdyba
ir „Aušros“ redakcija

Ar tai permainų vėjai?

PETRAS MAKSIMAVIČIUS

Lenkijos Seimo narys Jacekas Niedzwiedzki (Jacek Niedzwiedzki) neseniai apsilankė lietuviškoje mokykloje Suvalkuose ir kartu su šios mokyklos direktore, Lenkijos lietuvių bendruomenės pirmininke Jolanta Malinauskaite-Vektoriene bei LR konsulato Seinuose vadovu Genadijumi Mackeliu aptarė Lenkijos lietuvių tautinės mažumos problemas. Tai ne pirmą šio Seimo nario iniciatyva domintis regiono problemomis. Kaip pats pažymėjo, jau buvo susitikęs su daugelio Suvalkų krašto savivaldybių vadovais, visuomenininkais, vietos bendruomenių lyderiais.

Toks aktyvumas galbūt visiškai suprantamas, kadangi tai pirmoji J. Niedzwiedzki kadencija Lenkijos Seime ir tiesiog nuo pirmųjų dienų jis stengiasi kurti tolesnę savo ateitį jame ar kitose valdžios struktūrose. Taip „daroma“ politika, tačiau tai taip pat gera proga pasinaudoti

šiuo pasiūlymu bendradarbiauti. Matyt, labai nesuklysiu sakydamas, kad jau ne pirmas dešimtmetis, kai šiame regione išrinkti Seimo ar Senato nariai turėtų atstovauti mūsų interesams, tačiau nedaugelis jų kaip nors ypatingai šiais reikalais domėdavosi, o kai kurie lietuvių tautinės mažumos atžvilgiu būdavo nusiteikę net priešiški.

Kaip jau minėjau, susitikimas įvyko Suvalkų lietuvių pagrindinėje mokykloje. Seimo narys J. Niedzwiedzki į Seimą išrinktas pirmą kartą ir atstovauja Suvalkų regionui (Suvalkai, Augustavas, Punkskas, Seinai). Priklauso dabartinei valdančiajai daugumai (Pilietinės koalicijos narys). Susitikimo pradžioje J. Niedzwiedzki informavo, kad neseniai buvo paskirtas vadovauti Lenkijos ir Lietuvos Seimų asamblėjos Lenkijos pusei. Dėl to pastaruoju metu domisi vadinamaisiais lietuviškais reikalais ir stengiasi įsigilinti

į spręstinas problemas, susitikinėja su pasienio regiono savivaldybių vadovais, Lenkijos lietuvių tautinės mažumos atstovais.

Susitikimo metu aptarti pagrindiniai Lenkijos lietuvių klausimai, nemažai dėmesio skirta Suvalkuose pradėjusiai veikti lietuviškai pagrindinei mokyklai. Jos direktorė pažymėjo, kad vyksta mokyklos pastato remontas, tačiau susiduriama su įvairiomis problemomis. Pabrėžė, kad šiuo metu remonto darbus jau antras mėnuo stabdo vaivadijos paveldosaugos tarnyba, kuri delsia išduoti reikiamus leidimus. Konsulato vadovas taip pat informavo, kad nuo pat lietuvių vaikų darželio ir mokyklos veiklos pradžios pasigendama svaresnės finansinės paramos iš Lenkijos pusės. Kol kas beveik visus šių švietimo įstaigų veiklos kaštus apmoka Lietuvos valstybė.

J. Malinauskaitė-Vektorienė pabrėžė, kad iš naujos valdančiosios daugumos tikisi ryžtingų sprendimų, kuriais būtų pagerintas tautinių mažumų gyvenimas. Tautinės mažumas Lenkijoje globoja Vidaus reikalų ir administracijos ministerija, tačiau, pasak jos, gauti paramą investiciniams projektams, galima sakyti, neįmanoma. Buvo teikiamos paraiškos projektų, kuriais siekta gauti lėšų mokyklos pastatui Suvalkuose pirkti ar statyti, tačiau dėl keliamų reikalavimų (pvz., investicijos dokumentacijos, projektinių sprendimų parengimas) paraiškos atmestos. Ji pabrėžė, kad parama bus reikalinga ir ateityje, pvz., nedidelės sporto salės statybai, mokyklos aplinkos

Petro Maksimavičiaus nuotr.

Lenkijos Seimo narys J. Niedzwiedzki lanko Suvalkų lietuvių mokyklą

Iš kairės: Lietuvos Respublikos konsulato Seinuose vadovas G. Mackelis, Lenkijos Seimo narys J. Niedzwiedzki, Lenkijos lietuvių bendruomenės valdybos pirmininkė J. Malinauskaitė-Vektorienė

sutvarkymui. G. Mackelis pritarė direktorei ir pažymėjo, kad tai būtų gražus politinis gestas, jeigu Suvalkų savivaldybė ar valstybinės institucijos mokyklą paremtų. Kalbėta ir apie tautinių mažumų poreikių finansavimo mechanizmus. Parama kultūrinei veiklai leidžia įgyvendinti svarbius kultūrinei tapatybei palaikyti projektus, bet einamosios veiklos, leidybos ar investicinių projektų finansavimas esąs nepakankamas, o kalbant apie pastatų remontą ar statybą (kaip Seinų „Žiburio“ ar mokyklos Suvalkuose) – jis, galima sakyti, nepasiekiamas. Todėl šią tvarką reikėtų keisti. Seimo narys pažadėjo pasidomėti šiais klausimais ir ieškoti būdų, kaip šias problemas spręsti (galbūt siūlyti išskirti tikslinį fondą, kuris be didelių biurokratinių tvarkų padėtų tautinėms mažumoms greičiau ir paprasčiau įgyvendinti investicinius projektus).

LLB pirmininkė taip pat paprašė Seimo nario, kad inicijuotų tam tikrus teisinius pakeitimus, kurie leistų fondo įsteigtas lietuviškas mokyklas

Seinuose ir Suvalkuose laikyti tautinės mažumos mokyklomis, o ne kaip šiuo metu – privačiomis/komercinėmis švietimo įstaigomis. Dėl šios priežasties jos negali gauti tokios paramos, kokią gauna savivaldybių išlaikomos mokyklos (pvz., stengtis gauti palankesnes sąlygomis mokymo priemones, mokyklinius autobusiukus ir pan.). Ji pažymėjo, kad ši problema kilo jau 2005 m., kada Vysk. Antano Baranausko fondas Seinuose įsteigė „Žiburio“ mokyklą. Pasak pirmininkės, negalima šių mokyklų laikyti privačiomis, kadangi jų tikslas ne siekti pelno organizuojant vaikų švietimą, bet tenkinti tautinės mažumos švietimo, kultūros ar kalbinius poreikius. Šiuo atveju Vysk. Antano Baranausko fondas, kuris yra minėtų mokyklų steigėjas, nesiekia gauti pelno, bet stengiasi padėti savivaldybių ir valstybės institucijoms bent minimaliai užtikrinti lietuvių tautinei mažumai galimybę turėti švietimą gimtąja kalba.

Atsakydamas į iškeltus klausimus, Seimo narys pažadėjo susisiekti

su vaivadijos kultūros paveldo apsaugos tarnybos vadovu ir paprašyti, kad kuo skubiau būtų išduoti leidimai tęsti mokyklos pastato remonto darbus. Taip pat paprašė LLB pirmininkės surašyti anksčiau minėtas problemas. Tuo remdamasis, jis pateiks Lenkijos švietimo ministrei interpeliaciją, prašydamas rasti reikiamus sprendimus. J. Niedzwiedzkiu manymu, Suvalkų savivaldybės valdžia lietuvių atžvilgiu nusiteikusi geranoriškai, tačiau lietuviško vaikų darželio ir pagrindinės mokyklos įsteigimas mieste leido greičiau ir geriau suprasti, jog čia gyvena lietuvių, kurie turi konkrečių poreikių. Anksčiau daugelis apie tai net nesusimąstydavo. Tai buvo savotiška naujovė. Jis paragino Suvalkuose gyvenančius lietuvius būti aktyviems, dalyvauti

miesto gyvenime, renginiuose, festivaliuose, susitikimuose. Tokiu būdu atsiras geresnis supratimas ir bus lengviau gauti paramą įgyvendinant įvairius projektus.

Pokalbio metu konsulato vadovas pabrėžė, kad jam nerimą kelia Lenkijos ūkininkų grasinimai nuo kovo 20 d. blokuoti Budzisko ir Aradnykų sienos kirtimo punktus. Paprašė dėti visas pastangas, kad rengiami protestai nesukeltų papildomų rūpesčių Lietuvos ir Lenkijos gyventojams, verslui, valstybių tarnyboms. J. Niedzwiedzki pažadėjo nedelsiant susisiekti su Palenkės vaivada ir aptarti šį klausimą. Jis taip pat pabrėžė, kad jam rūpi, jog šis pasienio regionas dėl sudėtingos geopolitinės padėties gautų didesnę paramą. Seimo nario manymu, reikia siekti kuo platesnės paramos ir užtarimo iš įvairių institucijų, tarp kitko, Lenkijos krašto apsaugos ministerijos, o gal net inicijuoti abiejų šalių politikų diskusiją dėl didesnių investicijų įgyvendinimo vadinamajame Suvalkų koridoriuje.

Kovo 11-oji – LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS ATKŪRIMO DIENA

Punsko savivaldybės vaikų darželyje

VIDA JOLANTA STANKEVIČIENĖ

Kovo 11-ąją mūsų darželyje, kaip ir kiekvieną pavasarį, nuskaubėme, nuaidėjo Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo diena. Šią dieną visi pagerbiame laisvės atgavimą, prisimename skausmą ir gedulą kovų dėl laisvės metų įvykių raidoje. Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo diena – iškovota galybė ir galimybė gyventi laisvai.

Į mūsų šventę atvyko tėveliai. Pradžioje pakiliai nusiteikę kartu sugiejojome Lietuvos valstybės himną. Visi lietuviškų grupių vaikučiai minint šią svarbią datą buvo pasipuošę Lietuvos spalvomis. Jie parodė meno programėlę. Vaikučiai šoko ratelius, dainavo, deklamavo eilėraščius apie savo Tėvynę. Programėlės pabaigoje visi šventės dalyviai atsistojo ir kartu sudainavo dainą „Gražiausios spalvos“.

Darželinukai buvo taip pat nuvykę prie Kovo 11-ajai skirto paminklinio akmens, kur atliko dainą apie Lietuvą. Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo diena vaikams suteikė

Is Punsko darželio archyvo

pasididžiavimo savim ir savo šalimi jausmą, daug puikių išpūdžių ir patirties. Visiems buvo smagu pabūti kartu ir pajusti, kad esam laisvi ir „tikrai mylim Lietuvą!“. Kokia ji bus, priklauso nuo mūsų. Puoškime Tėvynę savo mažais ir dideliais darbais.

Besiruošdami šventei ugdytiniai su auklėtojais daug kalbėjo apie Tėvynę – jos praeitį ir dabartį, gamtos grožį, apie tai, kuo garsus mūsų kraštas. Nors pasaulio žemėlapyje Lietuva mažytė kaip taškelis, bet mūsų širdyse ji labai didelė. Kuriame pasaulio krašte begyventume – esame viena didi tauta, kurią jungia ta pati istorija, kalba ir tradicijos.

Šventės metu darželio languose suplazdėjo trispalviai paukščiai – gaivaus lietuviško pavasario pranašai. Mes stengiamės perduoti meilę Lietuvai dainomis, eilėraščiais, rateliais ir tikimės, kad mažose širdelėse pasėsime pagarbos ir meilės Tėvynei daigelius. Kovo 11-oji simbolizuoja mūsų tautos valią ir nepalaužiamą norą būti laisviems.

Is Punsko darželio archyvo

Punsko Kovo 11-osios licėjuje

VAIVA VAICEKAUSKAITĖ

*O Lietuva! Širdies daina skambioji –
Tu mūsų Žemė, Saulė ir Dangus.
Baltais beržais, žaliais pušynų gojais
Sūpuok ir šlovinki savęs vertus vaikus.*
(V. Barauskas)

Kiekvienais metais Punsko licėjus ruošia Kovo 11-ajai skirtą koncertą. Tai didžiausia mokyklos šventė, kurioje dalyvauja visi mokiniai ir mokytojai. Koncertas rengiamas paminėti laisvės atgavimą, Lietuvos nepriklausomybės atkūrimą, priminti, kodėl esame laisvi. Tai ir mūsų licėjaus vardadienis. Šis vardas įpareigoja mokyklos bendruomenę saugoti ir puoselėti lietuviškumą, gimtąją lietuvių kalbą.

Šie metai ypatingi – Dainų šventei sukanka 100 metų. Jubiliejuje dalyvaus ir licėjaus mokiniai. Todėl koncerte, pavadintame „Lietuva – širdžių daina“, netrūko šios šventės motyvų. Iš šokių, poezijos posmų ir skambių

Iš Punsko licėjaus archyvo

dainų supynėme Lietuvai laisvės ir garbės vainiką.

Šventės pradžioje tradiciškai visa mokyklos bendruomenė sustojo scenoje ir sugiedojo himną. Po

oficialiosios dalies koncertą vedė Greta Valinciūtė ir Mantas Marcinkevičius. Jie poetiškai pristatydavo kiekvieną pasirodymą. Astos Pečiulienės paruošti „Šalčios“ šokėjai sušoko keturis šokius. Vieną iš Dainų šventės repertuaro šokių atliko kartu su „Vyčių“ jaunimo (licėjaus absolventų) grupe. Licėjaus abiturientai parodė dalį Šimtadienio programos, kurią parengė talkinant režisierėi Jolantai Malinauskaitei-Vektorienei. Koncertą pajvairino tarp dainų ir šokių moksleivių deklamuojamos eilės. Mokyklos choras „Pašėsupiai“ (vadovas Dainius Pavilonis, koncertmeisteris Raimundas Martinkėnas) sudainavo šešias dainas. Penkias jų išgirsime Dainų šventėje Vilniuje. Licėjaus absolventas Adrijanas Pykys savo talentu žavėjo atlikdamas kūrinių akordeonu. Koncerte pasirodė du duetai. Dainavo ir gitara grojo Rita Pečiulytė ir Inesa Nevulytė. Merginoms akompanavo mokyklos

Iš Punsko licėjaus archyvo

Iš Punsko licėjaus archyvo

choro vadovas. Sesutės Odeta ir Inesa Nevulytės, kurios šių metų „Dainų dainelės“ konkurse tapo laureatėmis, atliko lietuvių liaudies dainą. Koncertas baigėsi kartu su žiūrovais atliekama daina „Žemėj Lietuvos“, pritariant keturiems akordeonistams.

Norint paruošti gražų ir turiningą koncertą, reikia daug pastangų. Tai daugelio žmonių darbo rezultatas. Labai dėkojame mokytojoms Rūtai Burdinaitei ir Birutei Vaičiulienei, kurios parengė scenarijų ir vadovavo repeticijų metu. Ačiū tariame kolektyvų vadovams, kurie rengė mokslinius pasirodymams, visiems, kurie padėjo ruošti koncertą, buvo kantrūs ir supratingi per repeticijas. Taip pat dėkojame Idai Bobinaitei, sukūrusiai scenografiją ir skelbimą. Ačiū svečiams už linkėjimus ir sveikinimus bei visiems žiūrovams, kurie kartu su mumis šventė Lietuvos nepriklausomybės atkūrimą bei mūsų lietuviško licėjaus vardadienį.

Papunkčiui apie Velykas

Velykos – tai pavasario džiaugsmo, gamtos atbudimo šventė. Krikščionims ji simbolizuoja Kristaus prisikėlimą. Velykų data įvairiais metais gali kisti nuo kovo 22 iki balandžio 25 d.

- Anksčiau Velykų rytą ūkininkai eidavo į tvartą glostyti gyvulėlių.
- Velykų rytą tie, kurie buvo susipykę, stengiasi susitaikyti, vieni kitų atsiprašyti.

- Visa šeima Velykų rytą eidavo į bažnyčią. Anksčiau kiekvienas šeimos narys kišenaitėje nešdavosi po margutį – kad kunigas pašventintų.

- Kiaušinis simbolizuoja gyvybę. Margučiai yra Velykų ir bundančios žemės simbolis. Raudona margučių spalva simbolizuoja gyvybę, taiką ir ramybę, juoda – žemę, mėlyna – dangų, žalia – bundančią gamtą, geltona – pribrendusius javus.

- Daugelyje šeimų mama ar močiutė iš bažnyčios parneštą margutį nulupa ir supjausto į tiek dalių, kiek prie stalo yra žmonių, visiems išdalija. Margutis simbolizuoja šeimos vienybę.

- Ant Velykų stalo šalia dubenėlio margučių šeiminkė padeda ir avinėlio skulptūrėlę. Jis simbolizuoja Jėzų Kristų.

- Triušis – taip pat Velykų simbolis. Šis gyvūnelis yra ir gyvybės, vaisingumo, ir net mėnulio simbolis. Juk pagal mėnulį ir skaičiuojama Velykų data!

- Anksčiau šventinių margučių lukštus sumesdavo į ugnį tikėdami, kad viščiukai ir kiti paukšteliai lengviau risis iš kiaušinių, kad pašalas iš žemės sparčiau išeis, greičiau išsprogs medžiai ir kiti augalai.

- Vienas smagiausių Velykų ryto žaidimų – mušti margučius. Pirmąją Velykų dieną margučiai mušami tik smailiuoju galu. Antrą dieną – bukuoju. Daužtas margutis atitenka tam, kurio liko sveikas. Nugalėtoju laikomas tas, kurio margutis stipriausias.

- Žmonės tikėjo, kad tam, kieno margutis stipresnis, metai bus laimingesni. Kaip patikrinti, ar kiaušinis stiprus? Reikia pakalenti jį į dantis. Jei aiškiai skamba – stiprus, jei dusliai – lukštas minkštas.

- Daužti margučiai suvalgomi, o sveikas padedamas saugioje vietoje.

Margučiai

Nasturės Sidarėnės nuotrauka

Verbos

Buvo tikima, kad jis saugos namus iki kitų Velykų.

- Velykų dieną margučiai ridenami. Vyrų sumeistrauja apie 1 m ilgio lovėlį, vieną jo galą pakelia ant akmens ar plytos. Visi ridena po vieną margutį. Jei paleistas margutis išmuša iš vietos kitą, šį ridentojas pasiima ir antrą kartą ridena be eilės. Ridena, kol nebeįpataiko. Galima lovėlio gale padaryti duobutę. Laimi tas, kurio margutis aplenkia duobutę.

- Apie XIII amžių Lietuvoje margučiai buvo akmeniniai ir moliniai. Juos mūsų protėviai dėdavo po namo pamatais, kad apsaugotų trobesius nuo gaisro ir piktųjų dvasių.

- Keitimosi kiaušiniais paprotys kilo dar seniau nei pačios Velykos – daugelyje senovinių kultūrų kiaušiniais buvo keičiamasi pavasarį. Tai simbolizavo visa ko atgimimą.

- Nuo senovės kiaušiniai buvo laikomi vaisingumo simboliu, o pavasaris byloja naują gyvenimą ir atgimimą.

- Senovėje kiaušinių dažai buvo gaminami iš svogūnų lukštų, medžio žievės, gėlių žiedlapių ir sulčių. Tiesa, Lietuvoje dažymas svogūnų lukštais populiarus iki šių dienų.

- Velykos Rytuose ir Vakaruose švenčiamos skirtingu metu, mat regionai naudoja skirtingus kalendorius – Rytų krikščionys laiką skaičiuoja pagal Julijaus kalendorių.

- Velykų gėlė – baltoji lelija, simbolizuojanti prisikėlimą.

- Amerikoje gyvuoja paprotys dažyti viščiukus. Yra daug skirtingų diskusijų apie tai. Gyvūnų teisių gynėjai šį paprotį vertina neigiamai, kiti jam pritaria, teigdami, kad tai nėra žalinga viščiukams, nes dažai laikosi tol, kol jų plunksnos pradeda augti.

- 2007 metais Faberžė kiaušinis, puoštas deimantais, parduotas už 9 milijonus svarų. Tai buvo Rusijos karališkosios šeimos dovana sužadėtuvių proga prancūzų aristokratui baronui Eduardui de Rothschildui.

- Kai žmonės valgo Velykų šokoladinį kiškį, 76 proc. jų pirmiausia atsikanda jo ausies, 5 proc. pradeda valgyti nuo kojų ir tik 4 proc. nuo uodegos.

- Didžiausias velykinis kiaušinis yra Vegrevilyje, Centrinėje Albertoje, Kanadoje. Jis sveria 10 tonų, jo ilgis – 8 metrai.

- Aukščiausias margutis pagamintas Portugalijoje, jo aukštis buvo 15 metrų. Vėliau, 2011 metais, Italija pagamino 10 m aukščio ir 7,200 kg svorio margutį: jis buvo aukštesnis negu žirafa ir sunkesnis negu dramblys.

- Bažnyčiose vykdavo kiaušinių mėtymo festivalis. Jį pradėdavo kunigas, mesdamas kietai virtą kiaušinį vienam iš choristų, kuris, nieko nelaukęs, skubėdavo sviesti jį kitam. Nugalėtoju tapdavo tas, kurio rankose kiaušinis būdavo per patį vidurnaktį.

- Paprotys per Velykas naudoti kiaušinius yra kilęs iš egiptiečių, persų, romėnų, graikų, kurie kiaušinį laikė gyvybės simboliu.

- Velykiniai margučiai gaminami ir iš šokolado, juk šokoladas – džiaugsmo simbolis. Pavyzdžiui, Brazilijoje Velykos net vadinamos Šokolado švente. Tą dieną geriamas karštas šokoladas ir dovanojamos dėžutės su šokoladiniais saldainiais.

- Prieš Velykas kepami pyragai. Anksčiau moterys varžydavosi, kuriai pavyks iškepti aukštesnį Velykų pyragą. Tam net lipdydavo specialius molinius indus aukštais kraštais. Pyragai siekdavo pusę metro!

- Per Velykas puošiama ir eglutė. Išsprogdinamos kelios beržo šakelės ir ant jų pakabinamos iš popieriaus iškirptos dekoracijos, margučiai (paprastai 9 ar 12, nes tikima, kad šie skaičiai suteikia laimę).

- Pirmąjį sekmadienį po Velykų švenčiamos Velykėlės. Tą dieną vėl ridenami margučiai, supamasi sūpynėse, krikšto mamos lanko krikšto vaikus.

Iš lietuvių kovų dėl gimtosios kalbos teisių Seinų diecezijoje

BRONIUS MAKASKAS

Pranešimas, skaitytas 2023 metų lapkričio 18 dieną Lenkijos lietuvių mokytojų konferencijoje Seinų „Lietuvių namuose“

Tęsinys.

Pradžia „Aušros“ š. m. 5 nr.

Skirtingą kelią kultūrinių ir politinių sprendimų požiūriu tarpusavio santykiuose pasirinko mūsų šiaurės kaimynai suomia ir švedai. Švedai, ilgainiui dominavę kalbant apie suomių kalbą ir kultūrą, pasireiškus pastarųjų atgimimui, ne tik neprieštaravo, bet jam pritarė, suteikdami paramą. Švedas Karlas Gustavas Mannerheimas tapo net trumpalaikės Suomijos karalystės regentu, suomių nepriklausomybės kovų didvyriu, jų armijos maršalu, suomių tautos didvyriu. Suomia nepatyrė iš savo kaimynės pažeminimo dėl tautinio atgimimo, o mums teko iš savo kaimynų ir sąjungininkų išgirsti vadinant mus rusų intrigos vykdytojais, litvomanais ir kt. Lenkai iki šiandien neprisiima atsakomybės už Juzefo Pilsudskio nepaskelbto Lietuvai karo padarinius: Vilnijos ir Seinijos atplėšimą, lietuvių kalbos ir kultūros okupuotose teritorijose persekiojimą. Lietuvos politikoje ir istorikų darbuose ši tematika išnyksta ar kelią skinasi Lenkijoje vyraujančių tezių propagavimas, pakištas po „draugiškais akcentais“.

Pagal 1897 m. gyventojų surašymą, mus dominančioje Seinų apskrityje lietuviai sudarė 60 %, lenkai 23 %. Pagal plotą vyskupija apėmė Suvalkų guberniją ir apie pusę Lomžos

gubernijos. Į Seinus 1897 m. atvykęs Antanas Baranauskas rado sudėtingą padėtį. Seinų (Augustavo) vyskupijoje tuo metu intensyvėjo lietuvių tautinis ir kultūrinis judėjimas. Naujasis Seinų vyskupas ir pirmasis lietuvis Antanas Baranauskas 1898 m. dekretu patvarkė, kad abi katalikų nacijos turėtų savo kalba pamaldas: lietuviai prieš, o lenkai po pietų. Dėl šio potvarkio taip pat buvo skundų, o jo vykdymas priklausė nuo klebonų sąmoningumo ir charakterio.

Vyskupas Antanas Baranauskas ingreso metu pralaužė lenkų kalbos monopolį Seinų katedroje. Jis stiprino lietuviškumą, sumaniai plėsdamas kalbos teises religiniame lietuvių pasauliečių ir dvasininkų gyvenime, ugdydamas principingumą, panaudodamas katekizacijos ir švietimo elementus. Vyskupui lingvistui lietuvių kalbos padėtis, jos norminimas buvo viena iš svarbių užduočių ir pastoracijoje. Jis ruošė ir platino kunigams lietuviškus pamokslus, vertė ir kūrė giesmes, vertė Šventąjį Raštą. Nors Baranauskas neišsivadavo iš tradiciškai viešuose santykiuose su kunigais lenkų kalbos vartojimo praktikos, sunku jam būtų įrodyti lietuviškumo išdavystę lenkiškumo naudai. Turėdamas priešakis pagrindinį tikslą – kovą su lietuvių tautos rusinimu ir Katalikų Bažnyčios gynimą nuo administracine tvarka primestos stačiatikybės – jis

nemanė, kad tinkama yra toleruoti tarp lenkų ir lietuvių tautinį antagonizmą. Kartu savo sprendimais įrodinėjo, kad lietuvių kalba religiniame gyvenime negali būti lenkų politinės agresijos objektu (laikoma litvomanija). Baranauskas labai ryškiai skyrė, kur lenkų kalba pastoracijoje vartojama pagrįstai, o kur ją stūmė „Lietuvos ponai, bajorai ir kunigaikščiai, pastūmę ir pažeminę lietuvių kalbą“. Tokia vyskupo pozicija Seinuose buvo caro administracijos smerkiama. Ne visų ir katalikiškų sluoksnių buvo anuomet, o net ir iki šių dienų tinkamai suprasta, apie ką byloja vyskupo Antano Baranausko vardo gatvei nesuteikimas bei paminklo Seinų vyskupijos ganytojui statybos peripetijos.

Po jo mirties sunkesnė našta teko vyskupijos administratoriui (valdė 8 metus) prelatui Juozapui Antanavičiui – paastrėjus lenkų ir lietuvių tautiniams nesutarimams dėl lietuvių kalbos teisių plėtros mišrioje (su lietuvių persvara) parapijose. 1904 m. vasarą Berznyko bažnyčioje lietuviams suteikus teisę į giedojimus kas antrą sekmadienį (nuo kovo mėn.) lenkai jau kelias savaites kėlė triukšmą, galop pabandė lietuvius išstumti iš šventovės. Šie gynėsi. Įvyko kraujo praliejimas, vienas asmuo žuvo, keli buvo sunkiai sužeisti, sukruvinta bandančio raminti kunigo stula. Trejiems metams bažnyčia

buvo uždaryta. Tai padėties nepakeitė. Lenkai dėl riausių (nors patys jas sukėlė) kaltino lietuvius kunigus, administratorių Juozapą Antanavičių, pakeitusį pamaldų tvarką, nutylėdami, kad parapija buvo pusiau lietuviška ir per visą XIX šimtmetį joje tarnavo vien lenkai kunigai, kurie nematė reikalo patenkinti lietuvių prašymus, suintensyvėjusius nuo XX a. pradžios.

Sunki padėtis buvo, galima sakyti, visoje Seinų vyskupijos lietuviškoje dalyje, kur gyveno bent dalis lenkų, kurie pripratę prie dominuojančios kalbine prasme pozicijos nesutikdavo su lietuvių teisių šventovėse plėtra net iki racionalaus lygmens (Veisiejai, Lazdijai, Kalvarija, Marijampolė, Seinai, Punksas, Alytus). Taigi po ilgų amžių lietuvių diskriminavimo vien bandymas sulyginti jų kalbines teises su lenkų kėlė pastarųjų pasipriešinimą, tarp kitko, ir fizinį, lietuvių moraliai ir kanoniškai pateisintoms religinės praktikos reformoms, panaudojant politinius bei netinkamus krikščionių bendruomenei, ją diskredituojančius metodus. Mūsų bėda būtent ir yra ta, kad lenkai, būdami nuo viduramžių krikščioniškosios kultūros ariergarde, vis

įsivaizduoja esą jos vėliavnešiai, bet nuolat skaudžiai patiriame, jog neįsigilinę į krikščioniškos, broliškos meilės pradą.

Reikia pripažinti, kad šviesesni lenkų protai pastebėjo lietuvių politinę ir kultūrinę evoliuciją, tačiau tai nekėlė daugumos pasitenkinimo. 1905 m. birželį Suvalkuose suorganizuota „geros valios“ lietuvių ir lenkų susitikimą, kuriam akstinas buvo Berznyko įvykiai, tačiau ir platesni tarpusavio santykių švelninimo dalykai. Susitikimui vadovavo grafas Tomas Potockis. Nustatyta bendras taisyklės, kurių paisymas privalėjo apsaugoti nuo riausių. Mišriose parapijose Evangeliją raginta visuomet skaityti abiem kalbomis. Pamaldos ir pamokslai – pakaitomis, proporcingai parapijiečių skaičiui. Esant mažiausiam kalbos požiūriu tikinčiųjų skaičiui pamokslas privalomas kartą per mėnesį. Ten, kur santykiai to reikalautų ir lėšos leistų, siekti antros bažnyčios pastatymo ir parapijos padalijimo (atskyrimo). Vyskupas privalo mokėti dvi kalbas (lenkų ir lietuvių). Mišrios sudėties valsčiuose elementarios mokyklos privalo turėti du lygiagrečius skyrius su abiem dėstymo kalbomis toje pat mokykloje.

Ta taisyklė taikytina vidurinio ir aukštesnio lygio mokykloms. Suprantama, tai buvo pageidavimai, geros valios atstovų bandymas ataušinti įkaitusią atmosferą. Matyt, dėl to susitikimo, norėdamas užbaigti nuolatinis lietuvių ir lenkų apsišumdymus, Punksko klebonas Motiejus Simonaitis 1908 m. padalijo parapiją, atskirdamas lenkiškąją dalį, ir iškilmingai išlydėjo lenkus katalikus į Beceilų bažnyčią. Istorija rodo, kad ramybė Punske truko neilgai.

Didysis Vilniaus Seimas 1905 m. gruodžio 4–5 d. – epochinis reiškinys lietuvių tautos gyvenime. Jo nutarimų svarbiausias akcentas buvo politinės Lietuvos autonomijos su Seimu Vilniuje reikalavimas. Rusijos imperija buvo skelbiama didžiausiu lietuvių tautos priešiu, prieš kurį privalu jungtis su kitomis imperijos pavergtomis tautomis. Taip pat reikalauta vartoti lietuvių kalbą valsčiuose ir mokyklose.

1905 m. pabaigoje įsteigta leidykla „Šaltinis“, 1906 m. pradžioje pradėta leisti „Šaltinį“ – katalikišką savaitraštį lietuvių visuomenei su priedais vaikams, ūkininkams. Netrukus Seinuose pradėjo veikti „Žiburio“ knygynas, choras ir šventadieninė mokykla. „Žiburys“ sugebėjo suburti daug gabių ir gerai išsilavinusių žmonių. Jau 1908 m. rudenį gautas leidimas Seinuose veikti lietuvių pradžios mokyklai, pirmajai Seinų apskrityje. Tais pačiais metais pradėtas leisti mėnraštis kunigams „Vadovas“, Baranausko pavyzdžiu pateikiantis pamokslus, gvildenantis teologinius dalykus, gryninantis lietuvių kalbą.

Aistros tarp lietuvių ir lenkų kilo dėl naujo vyskupo Seinuose. Neatsitiktinai vakansija išbuvusi 8 metus. Šįkart ne dėl caro administracijos kaltės. Lenkai užpylė Vatikaną krūva korespondencijos, dergiančios lietuvius kaip šovinistus ir religinėje praktikoje iškeliančius tautinius reikalus virš Kristaus mokslo. Pasitelkta

Berznyko bažnyčia

ir statistika: 366 tūkst. lenkų ir 325 tūkst. lietuvių gyventojų, tarp jų 78 lenkai ir 271 lietuvis kunigai. „Gazeta Polska“ kunigų tautybės disproporcijas palaikė įrodymu, kad favorizuoja lietuvius. „Lietuvos žinios“ į šipulius suskaldė šiuos lenkų argumentus, nutylinčius, kad visi lietuvių kunigai moka lenkų kalbą, dažniausiai geriau negu lietuvių, dauguma jų patarnauja lenkams diecezijos pietinėje dalyje ir net sąlyčio su lietuviu nėra turėję, tuo tarpu, be kelių išimčių, lenkai nuo amžių iki dabar patarnauja lietuviams ir nemokėjo bei nemoka lietuvių kalbos. Vatikanui, matyt, įgriso lenkų dvasininkų ir pasauliečių pikti, neatitinkantys faktų kritikos raštai. Seinų vyskupu 1910 m. paskirtas Antanas Karosas, lenkų iki šių dienų įvardijamas Antoni Karaś. Ramus, protingas ir teisingas savo sprendimuose. Naujai paskirtam Seinų vyskupui Antanui Karosui (1910–1925 m.) teko pakelti ypatingai sunkią našta. Baigiantis Didžiajam karui, Lietuvos valstybingumą išplėtus į dalį pietinės Suvalkijos istorinės teritorijos, vyskupas įsteigė Seinuose (1919 m.) ir lietuvių kunigų seminariją. Netrukus J. Pilsudskio įsakymu lenkams ginklu užpuolus Seinus buvo likviduota lietuviška veikla ir organizacinis gyvenimas. Panaikintos lietuviškos švietimo įstaigos, klierikai ir dėstytojai išvaryti per fronto liniją į Lietuvos gilumą. Vyskupas Karosas su artimiausiais bendradarbiais po trumpos tremties į Punską Lenkijos karių buvo deportuotas už demarkacijos linijos.

Dveji metai kruvinių kovų, lietuvių kultūrinio, religinio, apskritai organizuoto gyvenimo sunaikinimas paliko šiame krašte daug nuoskaudų ir psichologinių traumų, nuo kurių iki šių dienų nėra laisvi ir šio krašto šeiminkai, matyt, jausdami kompleksą, kad stiprų lietuvišką kultūros židinį buvo įmanoma „nukonkuruoti“ *manu militari*.

Dar daugiau nuoskaudų ir netekčių būta dėl Vokietijos okupacijos ir daugiau kaip 70 % šio krašto lietuvių išvietinimo 1941 m. vasarį į okupuotą Lietuvą. Paliekant beveik visą kilnojamąjį ir visą nekilnojamąjį turtą. Į nežinią, be perspektyvos, žinėjimo, kas toliau. Slapti sugrįžimai paskui frontą į dažniausiai jau lenkų užimtas, jau tik teoriškai „savo“ sodybas. Santvarka pakeista į „proletariato diktatūros“, ruošiami planai ir veiksmai, kurių tikslas – atsikratyti jau kartą vokiečių išvartų ir grįžtančių į savo sodybas lietuvių. Valskybė skelbiama vienataute, lenkiška. Lietuvius bandoma represijomis ir gąsdinimais išvartyti atgal, „iš kur atvykę“. Yra aukų, badas ir baimė tampa visuotini, ypač Seinų valsčiuje. Išsigelbėjimas telieka Dievo valioje, todėl glaudžiamasi prie savo parapijų lietuvių kunigų. Išigali pasieniečių ir lenkų saugumo struktūrų represijos. 1946 m. vasarą nustatoma okupuotos Lietuvos ir vadinamosios LLR (Lenkijos Liaudies Respublika) siena. Gaudomi ir represuojami per sieną čia perbėgę Lietuvos ginkluotojo pagrindžio dalyviai. Vykdomas ne lenkų tautybės asmenų surašymas gyventojų „mainams“. Reikalaujama likviduoti lietuviškąją pastoraciją Seinų dekanate. Atrodo, padėtis be išėities.

Ir taip nuo 1946 m. vasaros, ginant pagrindines žmogaus ir religines kalbines teises, reikėjo susiremti su ateizmo ideologiją diegiančia valdžia, jos represiniu aparatu ir nerodančiais užuojautos kitakalbiams krikščionims Lomžos vyskupijos ir Seinų dekanato valdytojais. Lietuviai ir toliau siuntė prašymus. Buvo pakeistas klebonas Punske, 1959 m. pradėtos atnašauti lietuviškos pamaldos Smalėnuose. Padėtis Seinuose, deja, nesikeitė.

Vyskupas, patyręs vietos ir išėivijos lietuvių dvasininkų bei pasauliečių spaudimą, galop sutiko leisti pamaldas, tik ne Seinų bazilikoje. 1973 m.

liepos 14 d. dekretu leido atnašauti lietuviškas pamaldas buvusioje evangelikų bažnyčioje. Šis sprendimas buvo priimtas su dideliu nerimu, suprastas kaip lietuvių išstūmimas iš parapiinės bažnyčios – bazilikos. Jie ir toliau protestavo, stebėjo padėtį bei aktyviai veikė, ieškojo galinčių pagelbėti veiksnių.

Protestuodami Seinų lietuvių po lenkiškų mišių rinkdavosi bazilikoje ir be kunigo meldavosi lietuviškai, giedojo Švč. Mergelės Marijos litanią, vyskupo A. Baranausko sukurtas giesmes. Klebonas tuo metu leisdavo per garsiakalbius dviejų garso juostų labai varginančią vadinamąją kačių muziką. Toks elgesys prelato Vinco Mincevičiaus (kardinolo Samore sekretoriaus) prašymu buvo užfiksuotas ir medžiaga perduota į Romą. Antrą kartą tokį Seinų klebono Stanislovo Rogovskio (Stanisław Rogowski) nekatalikišką elgesį su lietuviu bazilikoje paliudijo atvykęs į Seinus kun. Pranas Gavėnas, savo įspūdžius ir vertinimus surašęs ir persiuntęs Šventajam Tėvui Jonui Pauliui II.

Teško patirti trijų Lomžos vyskupų: Stanislovo Kostkos Lukomskio (Stanisław Kostka Łukomski; 1926–1948, Lenkijos Episkopato gen. sekretorius, pastoracinį darbą dirbęs ir Vilniuje, arkivysk. R. Jalbžikovskio bičiulis), Česlovo Falkovskio (Czesław Falkowski; 1949–1969, Vilniaus Stepono Batoro universiteto rektorius, konsekruotas Balso togėje arkivysk. R. Jalbžikovskio), Mikalojaus Sasinovskio (Mikołaj Sasinowski; 1970–1982, konsekruotas kardinolo Stefano Višinskio (Stefan Wyszyński), užsispyrėlišką lietuvių katalikų teisių neigimą, net grasinimus naudojant politinius argumentus, kultūrinį pažeminimą.

Vietos lietuvių pastangas rėmė, juos konsultavo ypač šio krašto mokytojai Jonas Pajaujis, Jonas Stoskeliūnas, Juozas Vaina, ūkininkai Juozas Maksimavičius, Juozas Jakimavičius ir kt.

Lietuviškų pamaldų Seinų bazilikoje problema išėjo už Lenkijos episkopato kontrolės ribų. Į Lomžos kuriją ir Episkopato sekretariatą plaukė JAV, Australijoje, Kanadoje, Vokietijoje, Brazilijoje, Didžiojoje Britanijoje ir kitur gyvenančių lietuvių protesto laišakai. Vyskupas M. Sasnovskis (M. Sasnowski) pagaliau buvo priverstas reaguoti viešai užsienio lietuvių katalikiškoje spaudoje. Susilaukė atitinkamos reakcijos.

Prelato Prano Gaidamavičiaus-Gaidos atsakymas vyskupui Sasnovskiui, parašiusiam laiškus „Tėviškės žiburii“ ir „Pasaulio lietuvių katalikų žinyno“ redaktoriams „Tėviškės žiburiai“ nr. 48, 1976 m. lapkričio 25 d.

Ekscelencija,

Gavome Jūsų laiškus, rašytus spalio 23 d. „TŽ“ ir „PLKŽ“ redaktoriams. Juose atsiliepiate į „TŽ“ 1976 m. 35–36 nr. vedamąjį „Trikampis pavojuje“ ir pateikiate žinių apie Suvalkų trikampio lietuvius. Už tuos laiškus Jums reiškiamė padėką. Tai istorinė staigmena. Mūsų žiniomis, tai bene pirmą kartą lenkų tautybės vyskupas atsiliepė į lietuviško laikraščio straipsnį lietuvių kalba. Tai rodo, kad Ekscelencija domitės lietuvių reikalais, sekate jų gyvenimą ir bandote spręsti jų sielovados problemas. Be to, minėtuose laiškuose pateikiate smulkesnių žinių apie Suvalkų trikampio lietuvius, kurių Š. Amerikoje trūksta dėl „geležinės uždangos“ suvaržymų. Deja, minėtuose Jūsų laiškuose yra dalykų, reikalingų kritiško žvilgsnio. Pozityvių jų pusę užtemdo kalbos tonas. Jūs mus vadinate šmeižtų skleidėjais ir demagogais. Rašote: „Ar „TŽ“ redaktoriai nori išreikšti savo katalikiškumą šmeižtais?“ Kitoje vietoje: „Idomu, ar demagogai iš „TŽ“ galėtų įrodyti nors vieną kunigą lietuvi, dirbantį Suvalkų trikampyje, kuris būtų nukeltas Lenkijos gilumon?“ Tai išsireiškimai, kurie nesiderina su vyskupo orumu. „Šmeižti“ reiškia apkalbėti, dergti, juodinti, garbę plėsti.

O daiktavardis „šmeižtas“ reiškia apkalbą, dergimą, juodinimą. Žodis „demagogas“ lietuvių kalboje reiškia suvedžiotą, apgaulingą kurstytoją. Taigi, pavartodamas tokius terminus, Ekscelencija išreiškiate mums paniekinimą, o mūsų katalikiškumą identifikuojate su šmeižtu. Atsikirdami ir mes galėtume kvestionuoti Jūsų katalikiškumą, bet žinome, kad abipusiais kirčiais Suvalkų trikampio lietuvių problema nebus išspręsta. Be to, manome, kad minėtasis „TŽ“ straipsnis nėra nuoširdaus rūpesčio išreiškimas, atkreipimas dėmesio į problemą, kuri jau laukia sprendimo 30 metų. Jis neturi nieko bendro su demagogija ar šmeižtais. Galimas dalykas, kad „TŽ“ straipsnis pasiekė Jus per vertėjus, kaip ir mums skirtas Jūsų laiškas. Tuo būdu galėjo įsibrauti su vyskupo orumu nesiderinantys išsireiškimai.

Kalbant apie nacionalinį lenkų agresyvumą šventovėse, minėtame „TŽ“ nr-je pasakyta: „Ne tik mišrioje, bet ir grynai lietuviškoje parapijose dirba lenkai kunigai, o lietuviai nukelti Lenkijos gilumon.“ Taip rodo faktai. Iš Suvalkų trikampio yra kilęs ne vienas lietuvis kunigas, bet jų šiandieną toje srityje ten nėra – jie dirba Lenkijos gilumon. Pvz., tokių tarpe yra kun. Alfonsas Jurkevičius ir kun. Bronius Kuculis, abu kilę iš Šlynakio kaimo. Natūrali jų vieta juk būtų Suvalkų trikampyje ar kitose lietuvių gyvenamose srityse. Dabar gi lenkai kunigai turi vargti mokydami lietuvių kalbos, o lietuviai kunigai dirba kitataučiams. Minėtame „TŽ“ straipsnyje nepasakyta, kad jie dabar nukelti. Matyt, savo laiku nebuvo jiems sąlygų pasilikti lietuviškoje srityse. Pagaliau, kaip ten nebūtų, faktas lieka faktu, kad šiandien jų Suvalkų trikampyje nėra. O jiems pasikviesti dabartiniiais laikais sunku nebūtų. Kunigų pasikeitimas tarp vyskupijų yra plačiai praktikuojamas. Tokios iniciatyvos imasi vyskapai reikalo atveju, nelaukdami vienos ar kitos pusės prašymų. Ekscelencija savo laiške sakote: „Mūsų vyskupijoje

trūksta lietuvių kunigų ir todėl kunigai lenkai mokosi lietuvių kalbos.“ O trūkumą juk galima pašalinti, pasikviečiant lietuvius kunigus iš kitų Lenkijos sričių. Malonu girdėti, kad lenkai kunigai mokosi lietuvių kalbos, bet net ir geriausiai išmokę tos kalbos kitataučis kunigas niekad negalės atstoti lietuvių kunigo dėl psichologinių ir kultūrinių motyvų. Lietuvių kunigų stoka Suvalkų trikampyje aiškiai rodo, kad lietuviai ten neturi pakankamai savų dvasinių vadų ir dėl to lengvą dirvą gali rasti ateistai.

Ekscelencija rašote, kad Suvalkų trikampyje „grynai lietuviškų parapijų visai nėra“. Jei tą grynumą matuosime 100 %, žinoma, turėsime pripažinti, kad „grynai lietuviškų parapijų visai nėra“ ne tik Suvalkų trikampyje, bet ir Š. Amerikoje. Mūsų žemyne, t. y. Š. A., grynai lietuviškomis parapijomis vadiname tas, kuriose daugumą sudaro lietuviai ar bent pagrindinę dalį, kuria remiasi parapijos gyvenimas. Tokioje parapijose lietuvių kunigo buvimas yra būtinas, jei norima pasiekti gerų rezultatų. Toks grynumas turėta galvoje rašant ir apie Suvalkų trikampio lietuvių parapijas. Savo laiške kun. Pugevičiui Ekscelencija rašote, kad esama 70 % lietuvių Punsko parapijoje, Smalėnų – 45 %, Seinų – 20 %. Tai statistika, kuri sudaryta turbūt tos srities dvasininkų. Kyla klausimas, ar ji tiksli? Prel. Zlotkowskis, sudarydamas statistiką Seinų parapijoje po II pasaulinio karo, beveik visai nerado lietuvių. Jeigu ir dabar toji statistika būtų sudaroma visai laisvomis sąlygomis, galimas dalykas, būtų visai skirtinga lietuvių naudai. Juk tai sritis, kurioje lietuviai nuo 1920 m. buvo nuolat persekiojami tuometinės Lenkijos valdžios. Tad užsirašymas lietuviu tebėra tam tikros rizikos dalykas, nes spaudimo netrūksta ir dabar. Kai kurie lietuvių šaltiniai, pvz., Br. Kviklys, „Mūsų Lietuva“, t. III, 496 p., nurodo, kad Punsko parapijoje yra 4000 asmenų, kurių 3000 lietuvių, t. y. 75 %, o apie Smalėnus sakoma, kad „apylinkės

daugiau lietuviškos negu lenkiškos“ (LE, t. XXVIII, p. 162). Galimas dalykas, kad ir Seinų parapijoje yra šiek tiek didesnis lietuvių nuošimtis, nei oficialiai nurodoma. Pagaliau tie nuošimčiai gali būti didesni ar mažesni, tačiau jie rodo lietuvių kunigų reikalingumą.

Pasaulio lietuvių dėmesį atkreipė ypač Seinų lietuvių problema. Jau visiems žinoma, kad Seinų bazilikoje reguliarios lietuviškos pamaldos neleidžiamos. Jos laikomos mažoje buvusioje protestantų šventovėje. Ekscelencija manote, kad tai geras sprendimas, nes tuo būdu esą išvengiama ginčų tarp dviejų tautybių. Betgi, kaip matote, dėl to iškilo dar didesnis ginčas. Lietuviai jaučiasi išstumti iš bazilikos, į kurią jie turi tiek pat teisių, kaip ir kitos tautybės tikintieji. Jeigu tokioje antraeilėje tikinčiųjų situacijoje atsirastų lenkai, ar būtų patenkinti? Dėl to nėra ko stebėtis, jeigu Seinų parapijos lietuviai laiko tai diskriminacija, savotišku pažeminimu, kurio neturėtų būti krikščioniškoje bendruomenėje.

Ekscelencija rašote, kad lietuviams kursto ateistai. Iš Suvalkų trikampio atvykstantieji Kanadon to nepatvirtina. Jų manymu, tai lenkų sugalvotas dalykas, kaip ir Jūsų laiške minimas girtų lietuvių giedojimas Seinų bazilikoje po lenkiškų pamaldų. Tai neįtikėtinas dalykas, nes pagal tuos lenkus išeitų, jog visa Seinų lietuvių kova už savo teises bazilikoje tėra ateistų ir girtų darbas. O pagaliau jeigu ir ateistai padėtų lietuviams kovoti už savo teises, atliktų humanišką darbą. Kaltė tuo atveju atsakingiems lenkų pareigūnams, kurie sudaro tokias situacijas, kurias gali išnaudoti ateistai. Bet, sakytume, ta prielaida apie ateistų talką nėra pagrįsta, ji sugalvota lietuviams kompromituoti. Jei lietuviai kovotų prieš religiją, sakytume, tai ateistų darbas. O dabar lietuviai prašo leidimo turėti reguliarias savo pamaldas bazilikoje, kad kaip kurį laiką ir seniau buvo. Kai toks leidimas bus duotas, visi „ateistiniai“ ginklai bus išmušti iš rankų.

Ekscelencija! Dabartinis lenkų dvasiškių ir dalies pasauliečių užsispyrimas kovoti su lietuviams dėl pamaldų bazilikoje skatina lietuvius į ateizmą. Juk yra žinoma iš patirties, kad panašios lenkų-lietuvių kovos religinėje srityje daug lietuvių nuvedė į ateizmą. Jei lietuviai Seinuose, t. y. bazilikoje, nori pamaldų, dvasiškai turėtų ne tik nekliudyti, bet ir džiaugtis, jiems padėti. Kiekvienas neutralus stebėtojas pasakytų, kad žmonių, šiuo atveju lietuvių, vijimas iš bazilikos nėra geros sielovados ženklas. Kai bus deramai sutvarkytas lietuvių pamaldų reikalas Seinų bazilikoje, išsispres ir kitos su tuo susijusios problemos.

Baigdamas savo laišką Ekscelencija rašo: „Aš esu ramus, kad lietuviams skriaudos nedarome. Jie yra patenkunami aptarnaujami sielovada savo gimtąja kalba...“ Mums čia betgi kyla klausimas: ar Ganytojas gali būti ramus, kad jo ganomųjų bendruomenėje nėra ramybės? Iš lietuvių pusės žiūrint matyti, kad Seinų lietuviai yra skriaudžiami. Jei nebūtų skriaudos, nebūtų ir esamos kovos. Tą linkme pasisakė ir JAV lietuvių Kunigų Vienybė savo suvažiavime Čikagoje. Tai pripažino ir prel. Tulaba, kuris šioje byloje užima pačią švelniausią poziciją. Taigi, vieni mato skriaudą, kiti ne. Čia mes ir išiskiriame. Ir kol skriauda nebus išsvelgta atsakingųjų, sunku tikėtis patenkinaimo sprendimo ir tikros ramybės. Mes betgi tikimės, kad ganytojiška Jūsų širdis išsvelgs lietuviams daromą skriaudą ir padarys palankų sprendimą. Tuomet malonu bus paskelbti džiugią žinią. Ji, be abejonės, bus pažymėta ir „Pasaulio Lietuvių Katalikų Žinyne“.

Pagarbiai Jūsų – „Tėviškės Žiburiai“

Prelato Lado Tulabos, Pontifikalinės lietuvių šv. Kazimiero kolegijos rektoriaus Romoje, laiško ištrauka „Tėviškės aidai“ nr. 37, 1976 m. rugsėjo 18 d., Melburnas

Atskirą žodį noriu pasakyti dėl santykių su lenkais. Turime visada ir visur būti realistais. Neturime leistis, kad kiti

pasinaudotų mumis saviems interesams realizuoti. Bet iš savo pusės neturime atstumti nė vieno, kuris gali būti mums naudingas mūsų siekimų realizavimui. Šia prasme turime bent bendrauti su lenkais. Jie mums daug kur gali ir yra naudingi. Lenkai mums padarė daug skriaudų, bet tai praeitis. Ateitį turime kurti užmiršdami skriaudas, dovanodami kaltes, siekdami bendradarbiavimo su visais. Vienomis rankomis, tik savomis jėgomis, nepasieksime, ko siekiame.

Ponas Laukaitis, apsilonkęs Suvalkų trikampyje, rado reikalinga aliarmuoti pasaulio lietuvius, kad Seinuose parapijos bažnyčioje neleidžiama lietuviams turėti pamaldų savo kalba. Netiesioginiai metami kaltinimai ir man, būk tai aš pataikauju Lomžos vyskupui, ir tuo būdu kenkiu lietuvių reikalui. Jis taip pat reikalauja, kad lietuviai protestuotų, kad boikotuotų vyskupo pastangas duoti kitas galimybes lietuviams melstis savo kalba. Ponui Laukaičiui bandžiau aiškinti žodžiu, kokia yra tikroji tenai padėtis, bet jis nenorėjo klausytis, jis dedasi visą žiną. Tikrumoje tačiau jis tikrai nežino, ką rašo ir ką reikalauja. Seinų lietuvių reikalais tenka rūpintis jau virš 20 metų. Jų teisėtus reikalavimus girdėjome ir girdime. Esame gerai, ir ne iš vienos pusės informuoti. Nėra jokios abejonės, kad Seinų lietuviai yra skriaudžiami. Reikia jiems padėti. Kaip? Čia yra visas klausimas.

Seinų lietuviams galima padėti, bet ne protestais ir boikotavimu vietinio vyskupo, o kantriai aiškinantis ir įtikinantis. Vysk. Sasinovskis yra vienintelis iš visų buvusių Lomžos vyskupų, kuris leidžiasi į kalbas ir nori lietuviams duoti bent dalį to, ko prašo. Statydami griežtai klausimą ir reikalaujant visų simtu nuošimčių nieko nelaimėsime ir galime visko nustoti. Šv. Sostas neišeis prieš Lenkijos Episkopatą dėl to, ar Seinuose lietuviai turi melstis bazilikoje ar kitoje bažnyčioje.

Turiu tikrą įrodymą, kad lietuviams kovoje prieš vyskupą drumsčia vietiniai ir iš kitur atvykę komunistiniai agentai.

Komunistai – lenkai ir lietuviai turi aiškaus intereso drumsti santykius tarp vyskupo ir tikinčiųjų. Taigi visų pirma reikia įtikinti geros valios lietuvius, kurių tikrai yra didžioji dauguma, kad nesileistų klaidinami tų, kuriems nerūpi malda, priešingai, kuriems rūpi atitraukti žmones nuo Dievo.

Dariau visa ir darysiu, kad įtikinčiau Seinų lietuvius priimti tai, ką vyskupas duoda. Bet toliau reikalauti, kad duotų daugiau. Taigi ne boikotuoti, bet remti ir Seinuose duotą bažnytelę, ir Vidugiryje steigiamą naują, visai lietuvišką parapiją. Pasiekus šitai, reikalauti teisės melstis ir bazilikoje. Bet reikalavimai turi būti korektiški, be išsišokimų, triukšmavimo, ypač švęstoje vietoje. Šituo keliu eidami galėsime pasiekti daugiau, negu gali atrodyti. Šiuo keliu kviečiau ir kviečiu eiti Seinų lietuvius. Su Lomžos vyskupu Sasinovskiu palaikiau ir palaikysiu santykius, kad jį palenkčiau tėviškai rūpintis jo diecezijoje gyvenančiais lietuviais. Laiškus, kuriuos rašiau vyskupui, rašiau aukščiau nurodyta mintimi: taigi ne išduodamas, bet gindamas Seinų lietuvių religinius reikalus. Nemanau, kad p. Laukaičiui daugiau yra prie širdies Seinų lietuviai, negu man.

Daugumos mūsų siekimai tie patys, bet pasiekiami laimėjimai skirtingi. Kad daugiau pasiektume, būkime apdairūs ir ypač vieningi...

Vyskupas Sasinovskis, turėdamas gerą ryšį su prel. L. Tulaba, jį klaidindamas ir išprovokavęs aukščiau cituojamą laišką, norėdamas dar kartą juo pasinaudoti saviems tikslams, 1981 metais Žolinių atleidams prelatą bei Don Bosko lietuvių namų Romoje direktorių kun. Burbą pakvietė į Punską. Jie apsistojo pas Punsko kleboną prel. I. Dzermeiką. Seinų ir Punsko parapijiečių aktyvas turėjo galimybę pas mokytoją Joną Pajaujį pasikeisti su svečiais nuomonėmis ir pakartoti savo prašymus. Prelatas laikėsi savo anksčiau viešai pareikštos nuomonės.

Susitikimo metu prel. Tulabos paklausta, ar dvasininkams iš Romos numatyta atnašauti šv. Mišias lietuviams Seinų bazilikoje. Šis atsakęs, kad Ekscelencija Sasinovskis to nepasiūlęs. Jų vizito programa susijusi su Žolinių atleidais Punske. Tai patyrę keli kovotojai dėl pamaldų bei šio krašto studentai Žolinių išvakarėse prie Punsko klebonijos suruošė iškilmingą vyskupo Sasinovskio sutikimą. Klebono I. Dzermeikos, prel. L. Tulabos ir kun. Burbos akivaizdoje jie paprašė vyskupo leidimo svečiams iš Romos po iškilmių Punske kitą dieną laikyti šv. Mišias Seinų bazilikoje. Svečiai, maloniai nustebę, sukľuso. Vyskupas, aiškiai sutrikęs, pažadėjo „atsiklausti Seinų klebono ir duoti atsakymą“. Atsakymą vyskupas pateikė – kitą dieną pasibaigus atleidams, vėlyvų pietų Punsko klebonijoje metu. Laiko suburti seiniškį į vienkartinę pamaldą liko vos keletas valandų. Seinų parapijiečiai parodė nepaprastą organizuotumą. Vyskupas Sasinovskis svečių nelydėjo. Ir čia patirta buvo Dievo malonė. Per šv. Mišias Seinų bazilika ir šventorius buvo sausakimši. Tiek žmonių čia buvo susirinkę gal tik vyskupo Antano Baranausko ingresso metu. Iškilmingos šv. Mišios buvo atnašaujamos lietuvių kalba. Jautėsi didelis dalyvių susikaupimas, matėsi ašaros tikinčiųjų akyse. Vatikano kurijos protonotaras ir Pontifikalinės lietuvių šv. Kazimiero kolegijos rektorius prel. Ladas Tulaba pasakė įspūdingą, prasmingą pamokslą, iškeliantį dvasininkų, ypač Seinų vyskupijos ganytojų Antano Baranausko ir Antano Karoso, Seinų seminarijos profesūros ir jos auklėtinių, Seinų lietuviško spaudos židinio darbus ir nuopelnus Dievui ir Tautai. Pamokslą užbaigė mums skirtais ir, esu tikras, testamentiniais žodžiais: „Ir dėl Dievo meilės, prašau ir maldauju jūsų, neprileiskite, kad tik mūrai čia lietuviškai kalbėtų!“ Išgyvenimai Punske ir ypač Seinuose leido prelatui Tulabai suprasti tikrąją

Suvalkų krašto lietuvių padėtį, vyskupo manevrus, ir jis Antano Baranausko katedroje reagavo su krikščioniška meile bei tautine atsakomybe.

Kitais metais Šventasis Tėvas buvo pakviestas į Vatikano radijo lietuvių sekciją (įsivaizduoju, tuometiniam Vatikano valstybės pasekretoriui prel. A. Bačkiui suderinus programą). Čia prelatas Vytautas Kazlauskas popiežių Joną Paulių II lydinčių aukštų Vatikano pareigūnų bei gausaus būrio lietuvių dvasininkų akivaizdoje, rodydamas jam Lietuvos žemėlapy matomus Seinus, paprašė visų laisvo pasaulio lietuvių katalikų vardu spręsti Lomžos diecezijoje, Seinų parapijoje, susidariusios nenormalios lietuvių katalikų padėties, besitęsiančios jau arti 40 metų, klausimą. Šventasis Tėvas atsakė nuoširdžiai, kartodamas: „Turėkite viltį...“ Žinia tuoj pat buvo paskelbta per Vatikano radiją. Iš čia Šventasis Tėvas atvyko į Pontifikalinę lietuvių šv. Kazimiero kolegiją, pabendravo su jos vadovybe, dėstytojais, klierikais, pakviestais lietuvišiais dvasininkais ir pasauliečiais.

Netrukus pasklido gandai, kad lietuvių reikalai Seinų bazilikoje sprendžiami. Netikėtai nuo peršalimo mirė Lomžos vyskupas Sasinovskis. Dėl naujo vyskupo kandidatūros pozicijų derinimas tarp Lenkijos episkopato ir Vatikano užtruko dar metus laiko (Lenkijos episkopatas siūlė panašios kaip vysk. Sasinovskio laikysenos lietuvių atžvilgiu kandidatus!). Šventojo Tėvo sprendimu nauju Lomžos vyskupu paskirtas Vatikano kurijos pareigūnas vysk. Juliušas Pecas (Juliusz Paetz). Ekscelencija 1983 m. spalio 16 d. iškilmingai grąžino į Seinų baziliką pamaldas ir netrukus pastoraciją gimtąja lietuvių kalba, rodydamas lietuviams savo diecezijoje ypatingą palankumą. Lomžos vyskupija po kiek laiko buvo padalyta į dvi dalis. Suvalkų kraštas priskirtas Elko vyskupijai.

(Pabaiga)

Tapybos parodoje – knygnešiai ir Katrės lova

VYTAUTAS JUŠKA

„Reflektuoti dabartinę vaizdais persotintą aplinką yra tiek pat asmeniška, kaip ir rašyti dienoraštį. Kai tikrovės ribos būna išsityrusios, refleksija arba išaukština, arba paniekina reginius, paveiktus emocinių laiko permainų“, – sako menininkė, žurnalistė Lilija Valatkienė, pristatydama parodą „Žodžio šviesoje“, skirtą spaudos atgavimo 120-osioms metinėms.

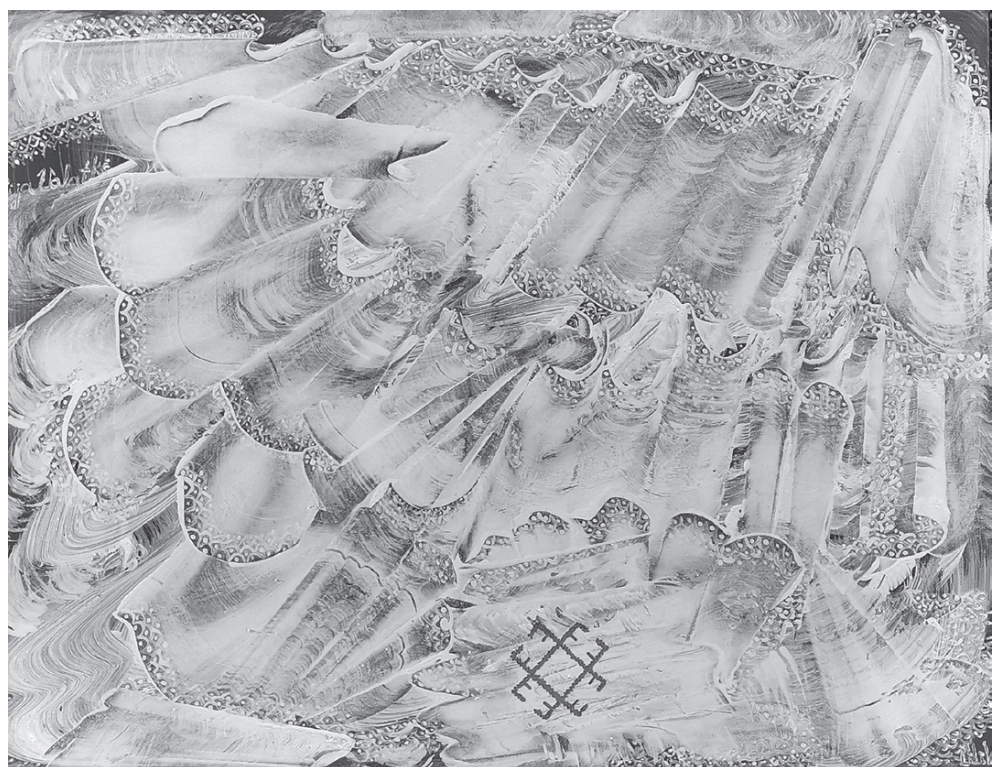
NEATSAKYTI KLAUSIMAI

Žinomos žurnalistės ir menininkės subjektyvus matymas atsispindi ir tapyboje, skatindamas antrinę, tai yra – žiūrovo refleksiją.

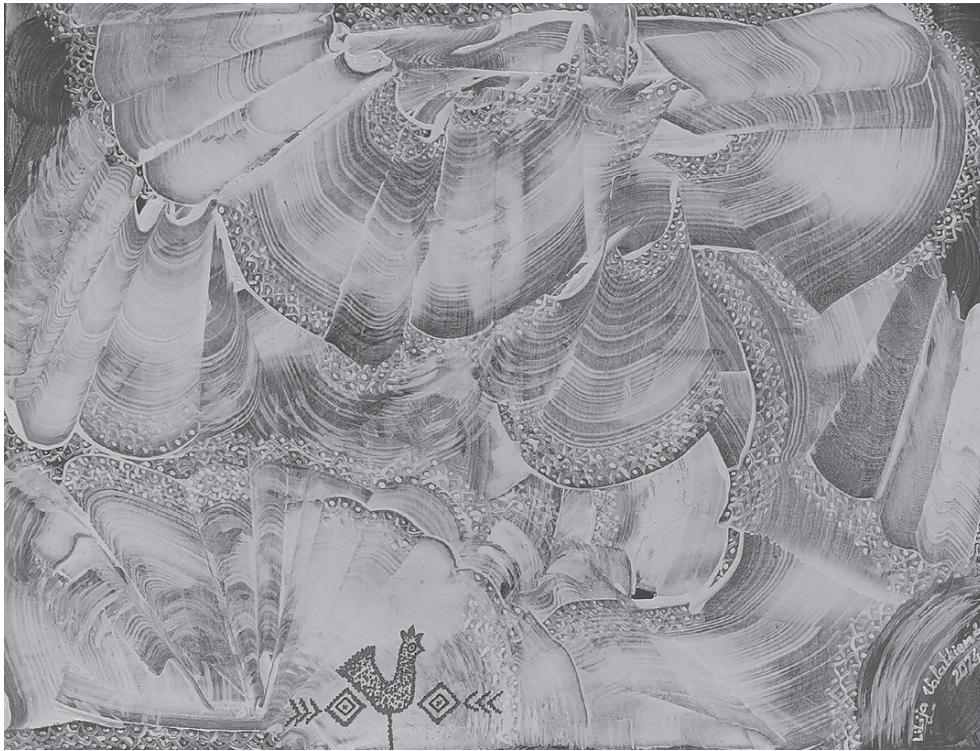
„Šios parodos akcentu virto Katrės lova. Pasitelkusi Biržų „Sėlos“ muziejuje saugomus praeities relikтус – lovą ir savo kraičiui Katrės siuvinėtą paklodę, sukūriau savotišką mizansceną. Tapyboje pavaizduotas motyvas stipriai susijęs su emocija, pažėrė daug neatsakytų klausimų. Lietuvių spaudos draudimo metais (1864–1904) jauna mergina kraičiui siuvinėja paklodę“, – tapydama triptiką prisimena L. Valatkienė.

Tapybos paroda, kurioje daug abstrakcijų, simbolių, žiūrovą nukelia į tamsius laikus. Ekspozicija virsta savotiška edukacija. Ji keliaus per Lietuvos muziejus, bibliotekas ir galerijas.

Tekstas išsiuvinėtas kirilica, liaudyje vadinta graždanka: „Man patalėlis žalių rūtelių, saldus miegelis jaunų dienelių“. Žinant anų metų kaimo žmonių raštingumą, kyla klausimai: Kas parašė Katrei šį tekstą kirilica? Kodėl jame raidė „i“ lotyniška? Ar tai

Lilijos Valatkienės tapybos triptikas „Katrės lova“ ↑

Lilijos Valatkienės tapybos triptikas „Katrės lova“

sąmoningai padaryta klaida? Kodėl intymią patalynę, kurios, išskyrus vyrą ir žmoną, niekas nemato, reikėjo siuvinėti kirilica? Kas buvo Katrės vyras? Ir pagaliau – Biržų „Sėlos“ muziejuje saugoma paklodė datuota 1906 metais (spaudos draudimas panaikintas 1904 m.). Šioje vietoje galėjo įsivelti klaida, arba kaimo žmonių nepasiekė spaudos draudimo panaikinimo faktas ir Katrė siuvinėjo iš inercijos, – svarsto menininkė L. Valatkienė.

SPAUDOS DRAUDIMAS 1864–1904

Spaudos draudimas buvo pats didžiausias lietuvių kultūros slogutis, meškos letena slėgęs bei trukdęs lietuvių kultūrinį kilimą. Rusinimo politikos ir lietuvių pasipriešinimo kovos laikotarpis, pažymėtas giliu konfliktu dėl raidės. Tai svarbus tautinės kultūros kovos laikotarpis, turėjęs didelę reikšmę lietuvių tautos sąmonėjimo vyksme, tautinių santykių raidoje ir apskritai kultūros istorijoje.

Liaudžiai atmetus naująjį raidyną, caro valdžia nebesirūpino knygų spausdinimu, rūpėjo tik draudžiamos spaudos persekiojimas. Spaudos draudimas virto akla priespaudos

priemone. Per visą 40 metų laikotarpį pasirodė 54 leidiniai rusų raidėmis, kurių didesnė dalis išleista pirmajame spaudos draudimo dešimtmetyje.

Tuo tarpu Lietuvoje atsirado knygnešiai, slapta periodinė spauda, steigėsi naujos slaptos spaudos platintojų draugijos, didėjo bylų skaičius. Stiprėjęs pasipriešinimas ir nesiliaujančios pastangos legaliu būdu panaikinti spaudos draudimą pagaliau įtikino įtakingus rusų šviesuomenės sluoksnius, net pačią caro administraciją, tuo susirūpinti ir užbaigti nenormalią padėtį, nuo kurios kentėjo tik

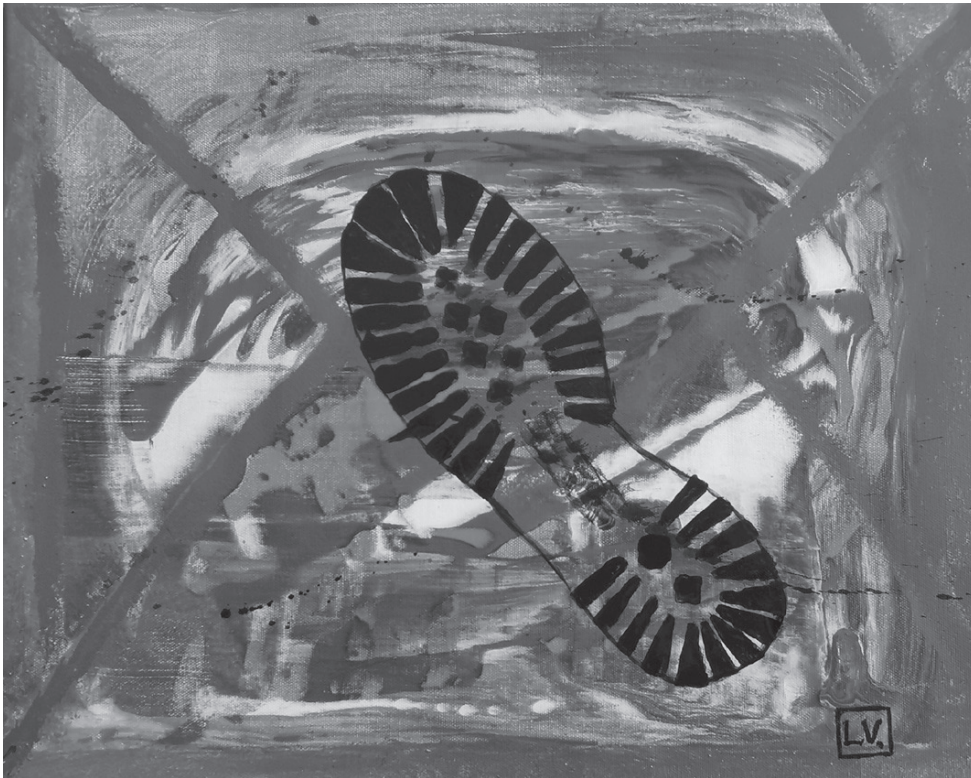
viena lietuvių tauta. 1900–03 inžinieriaus A. Macijausko ir P. Višinskio bylos, pasiekusios vyriausiąją Rusijos teismo įstaigą – Senatą, davė progą oficialiai konstatuoti, kad spaudos draudimas nelabai veikia. Revoliucinėms nuotaikoms visoje Rusijoje kylant, 1904-ųjų gegužės 7 d. caras panaikino spaudos draudimą.

SLAPTOS MOKYKLOS IR KNYGNEŠIAI

Reta tauta patyrė tokį nuožmų gimtosios kalbos naikinimo etapą kaip mūsų tauta. Iš dvarų ir bažnyčių sklidusią panieką lietuviškai kaimietiška šnekai pakeitė rusiškos graždankos dešimtmečiai. Keturi dešimtmečius, numalšinus 1863 metų sukilimą, buvo draudžiamas lietuviškas žodis. Tais metais vaikus lietuviško rašto daraktoriai mokė slaptose lietuviškose mokyklose. Slaptąsias mokyklas ir daraktorius žmonės akylai saugojo nuo policijos ir žandarų. Prie įvažiavimų į kaimą

„Kai naktis sapnuoja dieną“. Lilija Valatkienė

„Sankcijų paketas“. Lilija Valatkienė

išstatydavo sargybas, kad jos laiku perspėtų apie gresiantį pavojų. Baudė ne tik daraktorius ir slaptąsias mokyklas priglaudusius žmones, bet ir mokinių tėvus. Tačiau tai neatgrasė lietuvių nuo noro mokytis savo vaikus lietuviško rašto.

Vargiai kada istorijoje kontrabanda tarnavo kilnesniam reikalui, kaip šioje lietuvių tautos kultūros kovoje už spaudos laisvę. Mėginimas įvesti rusiškąjį raidyną nesuartino lietuvių su rusais, priešingai – juos išskyrė nesutaikomai kovojančiais frontais. Kovoje išaugo ir subrendo naujos visuomeninės jėgos; gimė spauda, apie kurią spaudos draudimo pradžioje nė nesvajota; iškilo save atradusi sąmoninga lietuvybė; niekad neišblėsęs valstybės nepriklausomybės troškimas gavo naują akstiną. (Lietuvių enciklopedija, LEL, t. XVIII, p. 334–337)

Spaudos draudimas dar daugiau supainiojo lietuvių ir lenkų santykius. Agresyvus rusinimas, kurio regima išraiška buvo spaudos draudimas, dalį dvasininkijos ir šviesuomenės dar labiau pastūmėjo šlietis prie

lenkybės. Lenkėjimas sparčiai vyko pietiniuose ir rytiniuose Lietuvos pakraščiuose, kur sunkiau pasiekdavo užsienyje spausdintas lietuviškas žodis. (Lietuvių enciklopedija, LEL, t. XVIII, p. 334–337)

LIETUVIŠKŲ KNYGŲ LEIDYBA

Grazdanka nepaplito, nes katalikų kunigai aiškino, kad skaityti tokias knygas yra nuodėmė.

Lietuva neliko be lietuviškų knygų. 1867 m. Valančius organizavo lietuviškų knygų leidimą Rytprūsiose. 1865–1904 metais pasirodė 1830 leidinių, skirtų platinti Rusijos imperijoje. 1874–1904 m. JAV buvo išleistas 701 lietuviškas leidinys. Vienas kitas jų pakliūdavo į Lietuvą. Gavus valdžios leidimą, keletas lietuviškų knygų buvo išleistos Rusijoje, motyvuojant mokslo interesais. Lietuviškos religinės knygos, išleistos iki 1864 m., nebuvo draudžiamos. Dėl to pradėta klastoti leidimo metus, nebuvo nurodomos autorių pavardės, nebuvo minimos tikros spaustuvės.

Iš visų draudimo metais išleistų knygų 29 procentus sudarė maldaknygės,

11 procentų kalendoriai, 10 procentų elementoriai. Šiuo laikotarpiu didžiausiais tiražais buvo leidžiami elementoriai. Jų tiražo vidurkis siekė 10 tūkstančių egzempliorių.

PER PAVEIKSLUS – JUDĖJIMAS LAIKU

Apibendrindama visą parodą, L. Valatkienė sako, kad per tapybą įvyko judėjimas laiku. „Įvyko savotiška teleportacija į praeitį, mano mintis žiūrovai papildė bendražmogiškėmis emocijomis, o integruoti simboliai sukūrė ryšį tarp laikmečio ir žmonių.

Man svarbu, ar patys žiūrovai sugebės išjausti, išgyventi, pamatyti ir pasiimti tai, ko nebandė įsivaizduoti. Abstrakcija išlaisvina vaizduotę. Simboliai integruoti į tapybą, metaforiškai įprasmina buveinių ženklus, naratyvas apie knygas ir žmones skatina susimąstyti.

Sakoma, kad 25 proc. medžio ir žmogaus DNR sutampa, mūsų statybinės medžiagos iš dalies panašios, tik reikia išmokti medžio kantrybės. Tad mėgaukitės, prieštaraukite, stebėkitės, piktinkitės, – pasinerkite į visas emocines būsenas, tik nelikite abejingi.“

Lilija Valatkienė yra dviejų garbingų organizacijų – Lietuvos dailininkų ir Lietuvos žurnalistų sąjungų narė. Apdovanota medaliu „Už nuopelnus žurnalistikai“. Surengė 36 personalines parodas, yra prasmingų ir įdomių edukacijos projektų autorė, aktyviai dalyvauja jungtinėse fotografų ir dailininkų parodose. Jos darbai puošia visuomeninės paskirties ir asmenines gyvenamąsias erdves Lietuvoje, Lenkijoje, Šveicarijoje, Vokietijoje ir Australijoje. L. Valatkienės kūrinių įsigijęs Vilniaus miesto muziejus, Panevėžio Stasio Eidrigėvičiaus menų centras, Šiaulių galerija „Laiptai“, Kauno Maironio lietuvių literatūros muziejus, Kelmės miesto galerija, Pagėgių Vydūno vardo viešoji biblioteka bei kitos kultūros ir meno įstaigos.

Hibridas galvoje

JURGITA STANKAUSKAITĖ

Lietuviai, tai išskirtinė tauta, kuri laisvės ir nepriklausomybės vertybes akcentuoja tris mėnesius iš eilės – nuo sausio iki kovo. Metų pradžia užsidega labai patriotinėmis nuotaikomis, kurias jau dvejus metus dar labiau stiprina vasario pabaigoje minimos karo Ukrainoje metinės. Patys Lietuvos piliečiai yra pastebėję, kad pastaruoju metu tautiškumas tapo jiems svarbesnis, nei buvo anksčiau (atkūrus Lietuvos Nepriklausomybę), bet tuo pačiu daugiau į viešumą išlindo sovietmetį šlovinančių palydovų. Gyvenant įvairių ideologijų marmalynėje, bet laisvoje šalyje, pačioje Lietuvos pašonėje norisi imti ir kokį nors patriotišką straipsnį parašyti. Juk Lietuva ir lietuviai to verti. Tokių tekstų vertos yra išeivijos, emigrantų, lietuvių etninių žemių kartos. Vartaliojant mintis, lipdant žodį prie žodžio, vis tiek išeina publicistika, o juk tautiškumas galėtų puoštis didingais tekstais. Atslūgus pakilioms nuotaikoms, imi ir supranti, kad gal gerai ir tas pats paprasčiausias straipsnis, kuriuo bus galima prieiti prie skaitytojo – kukliojo ir didžiojo ego.

Taigi su švente, skaitytojai! Švėskime tėvynės ir tautos laisvę, kol dar mūsų čia yra, kol nenutautėjome, ne-tapome neaiškios tapatybės hibridais! Kai Jūsų klausia, kas esate, kokiai kultūrinei bendruomenei priklausote, linkiu turėti vieną atsakymą, dėl kurio nebūtų gėda nei Jums, nei Jūsų giminaičiams. Susidvejinimas arba blogiausiu atveju dvideidiškumas sudrasko asmenybės suvokimą. Ir tokių atsakymų kaip „priklausau, su kuo kalbi“ iš viso neturėtų būti. O būna, ir tai labai neramina.

Kitokia padėtis yra dvikalbėse, skirtingų kultūrų šeimose. Čia atsiveria dvigubo tautiškumo esmė, grindžiama meile ir pagarba abiem tėvams bei jų giminėms – dviem kultūroms, mokančioms susikalbėti, suderinti skirtingumus. Šeimoje, kur akcentuojamas ne tik išgyvenimas, bet ir gyvenimas, ieškoma kolektyvinės atsakomybės už dvigubos tapatybės – neretai pasvėrus tautinę ir pilietinę svarbą – puoselėjimą. Tikrame gyvenime ir virtualioje erdvėje net malonu žiūrėti ir norisi imti iš jų pavyzdį, kaip galima suderinti skirtingus dalykus.

Visgi skaitmeniniame pasaulyje mėgsta išlįsti visokie asmenų hibridai, kurių net asmenybėmis pavadinti negalima. Dėmesys nukreipiamas į mūsų kraštiečius arba iš čia išėjusius individus, kurie nesugeba/nemoka/nenori apsispręsti, kokiai kultūrinei bendruomenei priklauso. Nei jis toks, nei jis šioks, o pasitaikius progai tampa toks arba anoks. Lyg chameleonas – prisitaiko prie situacijos, kaip papučia, taip skrenda, tempdamas iš paskos savo vaikus. Net ir gyvendamas globaliame pasaulyje žmogus turi žinoti savo vietą po saule.

Kiekvienam žmogui, kiekvienai tautai reikalingas naratyvas, už kurio būtų galima užsikabinti ir identifiikuotis su tauta. Lietuvos priklausomybės laikais geopolitinė tėvynės padėtis ir už jos ribų likusių lietuvių tautinis tapatumas buvę itin stiprūs. Laikui bėgant viskas keitėsi, tačiau jau dabar kalbama, kad pietuose prasidėjęs karas vėl ėmė žmonėse kelti tapatumo jausmą, tautos vienybės ir kalbos saugojimo svarbą. Tikrai labai svarbu pabrėžti, kad tautinė tapatybė pasireiškia ne tiek per tautos

būrimąsi vienoje vietoje – į bendruomenes, bet ypač per kalbą. Tautą vienija lingvistinis pagrindas, kurį lyg ir suprantame, bet vis dėlto mūsų kraštiečiai turi su tuo problemų.

Sąžinę suskauda, kai pagalvojama apie vieną labai svarbią mūsų neišmoktą pamoką – nemokėjimą išreikšti savo nuomonės, negebėjimą viešai, kad ir vienu sakiniu, atsakyti į paprasčiausius klausimus: kodėl švenčiu Lietuvos nepriklausomybę? Kas man yra Lietuva? Kas yra tautiškumas, o kas pilietiškumas? Žavinga klausytis tų, kurie gatvėje sustabdyti iš karto atsako į klausimą, raiškiai išsako savo nuomonę. Taurus žmogus mąsto apie tautos ir šeimos vertybes, puoselėja tapatumo jausmą. Jis žino etniškumo neįprastumą, jaučia didelę pagarbą mažumos fenomenui ir jos nesigėdija.

Kur išmokti kalbėti? Namuose ir mokykloje. Neseniai į rankas pateko įdomus straipsnis, kuris priminė labai svarbų dalyką – darykime taip, kaip norėtume, kad mūsų vaikai darytų. Mes jiems esame pagrindinis, svarbiausias pavyzdys. Kalbą, kultūrą ir pasaulėžiūrą vaikai išsineša iš namų, mokykloje tai dažniausiai tik sustiprinama, papuošiama ir išplečiama. Ar atsimenate, kaip mokytojai mums sakydavo, kad mokykla tai antrieji namai? Joje MOKOMA ne tik, kaip sėkmingai išeiti programą. Joje auginamas tautietis. O kaip tai bus padaryta – lieka mokytojų rankose. Tai didelė atsakomybė. Tarp klasės sienų daugosi kalbos apie tradicijų puoselėjimo svarbą, papročių išlaikymą... O kas, jeigu visa tai kartais imama ir neapgalvotai pažeidžiama? Mat patys esame baigę savo krašte kaimo

lietuviškas mokyklas. Atsimename, kaip atrodė minėjimai, šventės, suėjimai. Metai iš metų viskas keisdavosi, nes tokia yra pasaulio tvarka, tačiau tradicinės vertybės niekada nebuvo laužomos. Kiekvienas žinojo ribas ir vietas, kur galima juostelę patraukti, o kur yra griežta raudona linija. Atsimenu, kaip visai neseniai po gražiausių metų Kalėdų švenčių vaikų tėvai yra pasakoję, kokios buvo mokykloje mokinių paruoštos Kūčios. Kūčios – tos netikros, mokyklinės, skirtos kukliai pasitikti artėjančias šventes, galbūt net dovanėlėmis pasikeisti. Tegul bus, kad jos netikros, bet juk pats žodis neša su savimi išskirtinę reikšmę ir mokyklos ribose atlieka ypatingą funkciją. Klasėje stalą mokinių mamos nusėja Kūčių vakarienės patiekalų prototipais – tokiais, kokių laukiama visus metus. Juk nelabai kas vasarą nori išspausti aguonų pieno, o Kūčios yra ta vakaro akimirka, kada ragaujame promočiučių perduotus skonių, mokomės kultūringo elgesio prie stalo, neretai leidžiame sau vaikiskai pasinerti į burtus. Tos netikros Kūčios MOKYKLOJE MOKINA. O jeigu po šiuo pavadinimu slepiasi laisvos valandos užpildymas pietietiškomis vaišėmis, gal tegul tai nebūna vadinama Kūčiomis. Ar ne tiesa? Mūsų pasakojimai ir ugdytas negali vienas kitam prieštarauti.

Mūsų bendruomenėje nuo visada kalbama apie tautinio tapatumo saugojimą. Tai amžina problema, kuri turbūt niekada nebus išspręsta. Visuomenė siaurėja, o joje visada atsiranda hibridų. Todėl apie tai reikia kalbėti, auklėti ir patiems auklėtis, mokyti spręsti problemas pagal besikeičiantį pasaulį. Senos taisyklės ne visada pasitvirtina ir savo tautos kėlimas kitos tautos žeminimo kaina priveda tik prie nesantaikos. Neleiskime gerų tikslų vedami rinktis neapgaltotų kelių, nes minėti hibridai gimsta ne tik per kvailumą ir neišmanymą, – jie užsimezga net ir derlingiausioje dirvoje.

Dveji karo Ukrainoje metai: pykčio ir nuovargio, bandymų sunaikinti, bet pergalės viltis vis dar gyva

DANIELIUS VAINA

2004 m. kovo 29 d. Lietuvos Respublikos ministras pirmininkas Algirdas Brazauskas, lankydamasis Vašingtone, kartu su Bulgarijos, Estijos, Latvijos, Rumunijos, Slovakijos ir Slovėnijos premjeriais įteikė JAV valstybės sekretoriui Kolinui Paelui (Colin Powell) Vašingtono sutarties ratifikacinius raštus. Šią istorinę dieną Lietuva tapo visateise NATO nare. 2004 m. kovo 29 d. Šiaulių oro uoste nusileido pirmieji 2 Belgijos karališkųjų oro pajėgų naikintuvai „F-16 Fighting Falcon“. Lenkija aktyviai veikia Aljanso struktūrose ir yra svarbi NATO narė nuo 1999 m. kovo 12 d. Įstojusios į NATO tiek Lenkija, tiek Lietuva pasijautė saugesnės. Mat tai galingiausias saugumo blokas, kurio tikslas yra užtikrinti savo narių laisvę ir saugumą politinėmis ir karinėmis priemonėmis.

Ukraina daug metų stengėsi būti priimta į NATO struktūras, bet jai tai nepavyko. 2022 m. vasario 24 d. 3.50 val. Lenkijos laiku prasidėjo didžiausias nuo Antrojo pasaulinio karo pabaigos karinis konfliktas Europoje. Kiekvienas gerai atsimena šią skaudžią datą. Rusijos kariuomenė, nesilaikydama tarptautinių teisės normų, įsiveržė į Ukrainos suverenią teritoriją. Turėjo greitai užimti Charkivą, Kijevo ir kitus didžiausius miestus. „Orkai“ (Rusijos kariai),

kurie įžengė į Ukrainą, manė, kad ukrainiečiai tai kvaili nacistai, nemokantys naudotis ginklais, kad paprasti gyventojai sveikinsią juos su gėlėmis ir būsią dėkingi už „išlaisvinimą iš Kijevo režimo“. Pasirodė, kad ukrainiečiai tai didžiausi pasaulio didvyriai, kurie kovoja dėl kiekvieno žemės gabalėlio. Jie sveikino rusus javeliniais ir Molotovo kokteiliais.

Jau dvejus metus Ukraina didvyriškai priešinasi Rusijos agresijai, o viltis, kad pasieks pergalę ir visiškai išlaisvins visas okupuotas teritorijas, tebėra gyva. Į Ukrainą įsiveržusios Rusijos pajėgos sąmoningai bando įbauginti civilius kankinimais, grobimais ir žaginimais, pažeisdamos bemaž visus tarptautinės teisės nuostatus bei žmogaus teisių principus. Šio straipsnio tikslas pristatyti rusų išpuolius Ukrainoje, kad visi suprastų, jog būtina toliau ją remti kovoje prieš agresorę. Tretieji karo metai Ukrainai gali pasirodyti patys sunkiausi.

IŠPUOLIAI CIVILIŲ GYVENAMOSE TERITORIJOSE

Karas Ukrainoje pareikalavo daug aukų. Dveji agresijos metai pasauliui atnešė daugybę civilių aukų, buvo sugriauta labai daug miestų, milijonai žmonių išvaryti iš savo namų. Dėl karo įvyko viena didžiausių

Rusijos karo prieš Ukrainą metu sugriautas Donecko akademinis regioninis dramos teatras

ekologinių katastrofų žemyne – sąmoningai sunaikinta Kachovkos hidroelektrinė. Kai kuriuos dalykus galima įvardinti skaičiais, tačiau yra daugybė tokių, kurių neįmanoma išmatuoti, kaip antai pasiukojimas ir dvasios stiprybė, didvyriškumas ir ištvermė – juos ukrainiečiai demonstruoja kiekvieną dieną. Žūsta tiek kovojantys su Rusijos karinėmis pajėgomis, tiek niekuo dėti civiliai, vaikai. Nuo pat karo pradžios Rusijos kariuomenė šaudo ne tik į Ukrainos karinius pastatus, bet taip pat ligonines, vaikų namus ar gyvenamuosius pastatus. 2023 m. gruodžio 30 d. nuo Rusijos invazijos pradžios Ukrainoje patvirtinti 11 204 išpuoliai medicinos įstaigose, dėl kurių žuvo mažiausiai 120 sveikatos priežiūros darbuotojų ir pacientų, daug iš jų sužeista. PSO patvirtintas išpuolių skaičius yra didžiausias iš kada nors užfiksuotų. Dėl Rusijos karo prieš Ukrainą žuvo mažiausiai 30 000 civilių, o dešimtys tūkstančių buvo sužeisti.

22-ąją invazijos dieną Rusija subombardavo Mariupolio teatrą ir plaukimo baseiną, kur slėpėsi civiliai, daugiausia moterys ir vaikai.

Manoma, jog teatre buvo apie 1300 žmonių, iš kurių išsigelbėjo tik apie 130. Kovo 14 d. palydovinėje nuotraukoje matome teatro aikštėje užrašą „vaikai“ (rus. дети). Ši žinutė buvo skirta puolantioms pajėgoms, kad atpažintų pastatą kaip civilių prieglaudą nuo antskrydžių, kurioje yra vaikų, o ne karinį taikinį. Šis nusikaltimas ne vienintelis Mariupolyje. Evakuoti iš miesto asmenys išreiškė susirūpinimą dėl Rusijos karių elgesio filtravimo stovyklose. Ukrainos pareigūnai stovyklas pavadino „šiuolaikinėmis koncentracijos stovyklomis“ dėl ten esančių sąlygų. Pabėgėliai pasakojo apie čia vykdomus kankinimus (mušimą, elektros smūgius ir dusinimą plastmasiniais maišeliais) ir žudynes. Pabėgėliams buvo daromos nuotraukos, paimami pirštų atspaudai, o jų telefonai tikrinami. Kiekvienas, laikomas „Ukrainos nacių“, buvo nuvežtas į Donecką ir tardomas. Prieš karą mieste gyveno 425 681 žmogus. 2022 m. vasario 24-ąją apie 200 000 gyventojų pabėgo. Iki gegužės 18-osios, kai Azovstal gynėjai kapituliavo, žuvo dar apie 20 000 gyventojų. Mariupolyje

90 % pastatų sugriauta dėl intensyvių apšaudymų. Pasibaigus kovoms, mieste prasidėjo gyventojų deportacija į Rusiją. Manoma, kad nuo 20 000 iki 50 000 žmonių priversti palikti savo namus, daugelis jų tai vaikai. Nuo karo pradžios iš Ukrainos pagrobta ir išvežta apie 120 000 vaikų, kurie atiduoti rusų šeimoms.

BUČA – GENOCIDAS, KURIS SUKRĖTĖ VISĄ PASAULĮ

Rusijos ginkluotosios pajėgos į šiaurę nuo Kijevo pasitraukė kovo pabaigoje. Ukrainiečiai, įėję į Bučą, Irpinę ir Hostomelį, išvydo kraupius vaizdus. Pamatė įrašus, kuriuose užfiksuoti gulintys lavonai (nužudyta šaunant į pakaušį, kai kam buvo surištos rankos). Taip pat surado apie 270–280 žmonių, palaidotų masiniuose kapuose. Važiuodami gatvėmis rusų tankai šaudė į gyvenamųjų namų langus. „The New York Times“ teigė, kad snaiperiai daugiaaukščiuose pastatuose taikėsi į visus, kas judėjo. Liudininkas pasakojo, jog rusai sistemingai žudė žmones, šaudė į pastatus, civilius, ieškančius maisto ir vandens. „Aš pats girdėjau, kaip vienas snaiperis gyrėsi, kad užmušė du žmones, kuriuos pamatė buto languose...“ Prieš nušaudami rusai tikrino mobiliuosius telefonus, ar nėra „antirusiškos veiklos“ įrodymų. Balandžio 5 d. naujienų agentūra „Associated Press“ pamatė netoli žaidimų aikštelės Bučoje apdegusius kūnus, rado nukirstų galvų, sužalotų ir sudegintų lavonų. Balandžio 15 d. policija pranešė, kad pačioje Bučoje rasta 350 kūnų, dauguma su šautinėmis žaizdomis. Visame Kijevo rajone žuvo mažiausiai 1300 civilių.

BRUTALIOS KOVOS IZIUMO IR CHARKIVO RAJONUOSE

2022 m. rugsėjo 15 d., pasitraukus rusų pajėgoms iš Iziumo, šalia miesto esančiuose miškuose rasti

šimtai kapų su paprastais mediniais kryžiais, pažymėtais tik numeriais. Ukrainos tyrinėtojai pranešė, kad atkasti 447 kūnai. Dauguma su smurto, kankinimo ar prievartavimo žymėmis (virvės ant kaklo, surištos rankos, sulaužyti kaulai, amputuoti lytiniai organai).

Spalio 5 d. Lymane taip pat aptiktos masinės kapavietės. Ukrainos kariai Nova Maslyakivka miestelio kapinėse rado 110 kapų, tarp jų ir vaikų. Civilių kūnai buvo sužeisti sprogmenimis, sviediniais ir kulkomis. Iš viso mieste aptikti 144 kūnai. Liudininkai teigė, kad Rusijos kariai nužudė visus, padėjusius Ukrainos kariams, o vietinius privertė palaidoti palaikus.

Balaklijos mieste kriminalistikos specialistai, žmogaus teisių aktyvistai, baudžiamosios teisės ekspertai atskleidė naudotą kaip kalėjimą ir kankinimų centrą dviejų aukštų pastatą „BalDruk“. Ukrainos pareigūnai teigia, kad apie 40 žmonių patyrė kankinimo kamerose įvairių formų smurtą, įskaitant elektros smūgi, mušimą ir žalojimą. Mieste taip pat surastos dvi kankinimo kameros, skirtos specialiai vaikams. Vienas iš kankintų vaikų pasakojo, kad rusai jį pjaustė peiliu bei degino įkaitintu metalu.

Ukrainos kariuomenės išlaisvintoje Charkivo srityse aptikta daugiau nei dešimt kankinimo kamerų ir masinių kapų. Charkivo apygardos prokuratūra pareiškė, kad „Rusijos Federacijos atstovai sukūrė pseudoteisėsaugos agentūrą, kuri rūšyje įrengė kankinimų kamerą“. Ukrainos prokurorai vykdė tyrimą dėl Rusijos kankinimo kamerų. Iziumo mieste naujienų agentūros „Associated Press“ žurnalistai aptiko dešimt kankinimo vietų.

Nuo rugsėjo pabaigos iki spalio pradžios Human Rights Watch apklausė daugiau nei 100 Iziumo gyventojų. Dauguma jų teigė, kad patyrė smurtą: kankinimus elektros smūgiais, stiprų mušimą, grasinimus

šaunamaisiais ginklais ir vertimą ilgą laiką užimti stresines pozicijas. Sakė, kad rusai turėję vietinių gyventojų sąrašus, kuriuose dažnai atsirasdavo Ukrainos veikėjai ir patriotai.

RUSŲ ŽIAURUMAS SUIMTŲ UKRAINIEČIŲ ATŽVILGIU

2022 m. liepos 31 d. OHCHR nurodė, kad iš 35 apklaustų 27 Ukrainos karo belaisviai nukentėjo nuo Rusijos pajėgų. Aukos pranešė, jog juos rusų kareiviai mušė policijos lazdomis ir mediniais plaktukais, spardė, krėtė elektra, grasino egzekucija ar seksualiniu smurtu, šaudė į kojas. 2023 m. birželį „The Times“ paskelbė apie du buvusius Ukrainos karius, kuriuos rusai įkalinę kastravo peiliu. Vyrus gydęs psichologas pranešė apie daugiau panašių atvejų. 2023 m. kovo pradžioje pasirodė vaizdo įrašas – neginkluoto Ukrainos karo belaisvio egzekucija. Jis nužudytas po to, kai pasakė „Šlovė Ukrainai“. Rusijos karininkas, atsakingas už kalinį, šaukia „Die Bitch!“ ir paleidžia į jį kelis šovinius. 2023 m. balandį pasirodė du vaizdo įrašai, kur matyti Ukrainos karius nukirstomis galvomis. Viename įrašė, kurį tariamai atliko „Wagner Group“ samdiniai, Ukrainos karių kūnai be galvų ir rankų. Kitame galima išvysti, kaip Rusijos kariai belaisviui ukrainiečiui nukerta galvą peiliu. JTO žmogaus teisių stebėjimo misija Ukrainoje sakė: „Deja, tai nėra pavienis incidentas.“

Per dvejus metus rusų kariai užmušė ir žiauriai kankino tūkstančius žmonių. Šis karas visiems parodė, kad Rusija yra didžiulė grėsmė ne tik Ukrainai, bet ir visai Europai. Negalime pamiršti to, kas įvyko. Rusija yra nuo amžių agresorė, kuri žiauriai elgiasi su žmonėmis. Tik dėl visų pagalbos Ukraina gyva ir vis dar ginasi. Ji parodė, kad neleis Putinui grobti valstybės be kovos. Tai – didingos moralinės ir realios Ukrainos pergalės. Ir ko iš šių pergalių galime

pasimokyti mes? Tai mums priminimas, kad galime ir privalome daryti daugiau. Mes galime ir privalome būti dar vieningesni, remdami Ukrainą ir jos ateities pergales. Negalime šiuo sunkiu momentu pamiršti apie ukrainiečių herojišką gynybą ir palikti juos be pagalbos. Kas galite, paremkime Ukrainą, nesvarbu, kokia suma ar forma. Kiekviena pagalba yra dabar žūtbut reikalinga. Jei ji pasibaigs, netrukus visa Ukraina atrodys kaip Buča ar Mariupolis. O pralaimėjus ukrainiečiams mes galime tapti rusų puolimo taikiniu. „Pergalė mums – išlikimo klausimas. Jei pralaimėsime, jie ištrins Ukrainą iš žemėlapiu. Tačiau ir Kremliaus režimui tai yra išgyvenimo klausimas“, – sakė Rusijos ir Ukrainos karo veteranas Jevhenas Dykyjus (Yevhen Dykyi).

Слава Україні! Героям слава! Росіяни, забирайтесь з української землі!

Šaltiniai:

<https://www.businessinsider.com/nyt-russian-soldiers-open-fire-cyclist-in-buchan-in-video-2022-4?IR=T>

<https://www.bbc.com/news/world-europe-60858363>

<https://interfax.com.ua/news/general/817485.html>

<https://www.pbs.org/newshour/world/10-torture-sites-in-1-town-russia-sowed-pain-fear-in-izium>

<https://tsn.ua/ato/okupanti-rozstrilyali-avtomobil-z-pensionerami-u-makarovi-2004934.html>

https://en.wikipedia.org/wiki/War_crimes_in_the_Russian_invasion_of_Ukraine#cite_note-113

<https://www.dw.com/en/how-russia-could-get-away-with-attacks-on-ukraine-hospitals/a-61383117>

<https://edition.cnn.com/2023/03/21/europe/russian-soldier-accused-war-crimes-audio-files-intercepted-ink-hnk/index.html>

<https://www.theguardian.com/world/2022/apr/02/i-realised-my-husband-was-dead-ukrainians-tell-of-russian-army-atrocities>

Grožio salone

BIRUTĖ BURDINAITĖ-OŁÓW

Milda: Labas! Senokai bematyta... Gal jau pajutai ateinantį pavasarį, kad atskubėjai atsinaujinti? ☺

Kamilė: Ne, noriu truputį atsi-kvėpti po nepaprastai darbingos savaitės... Grįžus iš kelionės reikėjo atlikti visus uždelstus darbus. Na ir šukuoseną jau norėtusi pakeisti...

Milda: Labai geras sumanymas! Juk ir išvaizda turi įtaką į mūsų

savijautą. Taigi įdėmiai klausau Tavęs. Ko pageidautum?

Kamilė: O gal Tu ką pasiūlytum? Kaip manai, ar man tiktų *gživkė*? Kažkada ją turėjau, bet tai buvo jau gana seniai.

Milda: Manau, jog gražiai atrodytum ir su *gživke*. Siūlyčiau ilgą, kurią lengva sušukuoti, *taip kad* ji idealiai tinka turintiems mažai laiko. Su

spradzielu per vidurį.

Kamilė: Puiku! *Taipogi* būtinai reikia nudažyti *odrostus*. O gal tiktų raudonos spalvos *pasemkai*?

Milda: Man atrodo, kad geriau būtų rusvos spalvos.

Kamilė: Gerai, tegul būna rusvi. Ir dar reiktų pakoreguoti vašku ar *pin-centke skruostų* formą.

Milda: Viską padarysim. Pirmiausia aš nukirpsiu ir nudažysiu plaukus, o paskui Inga padailins *skruostus*.

Kamilė: O kada galėčiau ateiti susitvarkyt rankų ir kojų nagus?

Milda: Su lakavimu?

Kamilė: Taip. *Željavu liakeriu*.

Milda: Penktadienį 15.30 val. tiktų?

Kamilė: O gal galėčiau 16.00 val.?

Milda: Gerai. Užsirašiau.

Kamilė: Na tai dabar atsiduo du į Jūsų rankas... ☺

Žodžių junginys *turėti (daryti) įtaką* su prielinksniu junginiu *į ką* nevartotinas objektui reikšti, vartotina *turėti (daryti) įtaką kam*, pvz.: *Juk ir išvaizda turi įtaką į mūsų savijautą (mūsų savijautai). Tėvų elgsenys visada daro įtaką į vaikus (vaikams).*

Samplaika *taip kad* nevertotina padariniui ar išvadai reikšti. Vietoj jos vartotina **tad, taigi, todėl**, pvz.: *Siūlyčiau ilgą, kurią lengva susukuoti, taip kad (tad) ji idealiai tinka turintiems mažai laiko. Rytoj konkursas, taip kad (todėl, taigi) gerai išsimiegokite.*

„Dabartinės lietuvių kalbos žodyne“ dalelytė *taipogi* neteikiama, tad pirmenybę patartina teikti dalelytei **taip pat**, pvz.: *Mano dėstytoja taipogi (taip pat) mėgo klausytis „Hiperbolės“ dainų. Jūratės klasės draugas taipogi (taip pat) studijavo Vilniaus universitete.*

Merginų pokalbyje įsivėlė keletas svetimžodžių: *gżiwkė* (lenk. grzywka) – **kirpčiai**, *spradzielas* (lenk. przedziałek) – **sklastymas**, *odrostai* (lenk. odrosty) – **ataugusios plaukų šaknys**, *pasemkai* (lenk. pasemka) – **sruogelės**, *pincetkė* (lenk. pęseta) – **pincetas**, *żelias liakeris* – **gelinis lakas**.

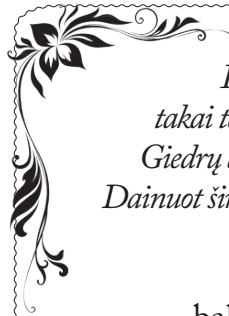
Mes, dzūkai, **antakius** vadiname *skruostais*. „Dabartinės lietuvių kalbos žodyne“ pateikiama: antakis – 1. kaktos dalis aukščiau akiduobės, 2. toje vietoje esanti plaukų juostelė; skruostas – veido šonas.

*Tavo didelės šventės proga
linkime Tau daugybės planų įgyvendinimo
ir svajonių išsipildymo,
atkaklumo – siekiant užsibrėžtų tikslų,
valios tvirtumo – idėjų sprendimuose,
nuolankumo – prieš vyresnius žmones,
pritarimo – prašantiems Tavo pagalbos,
meilės – savo šeimai,
ir daug, daug sėkmės, sveikatos ir laimės.*

18-ojo gimtadienio proga **Donatą Krakauską** sveikina

Tėveliai ir sesė Viktorija

*Ilgiausių metų palinkėsiu, tegul nebus juose rudens,
takai tebus pavasario gėlėm nusėti ir laimė širdyje gyvens.
Giedrų dienų tegul nestinga, daug sukakčių dar Tau atšvęst!
Dainuot širdy gyvenimą kas dieną ir laimėj bei džiaugsmę gyvent!*

Mielą brolių **Algirdą Liškauską**,
balandžio 2 d. švenčiantį 80-ąjį jubiliejų,
sveikina ir stiprios sveikatos bei
sutikti dar daug gražių jubiliejų linki

Sesuo Aldona

Punsko šeiminių būrelio atstovės Varšuvoje

BŪRELIO NARĖS

Kovo 12 d. Nacionalinio kaimo kultūros ir paveldo instituto kvietimu Punsko šeiminių būrelio atstovės viešėjome Varšuvoje. Senamiestyje, instituto patalpose, vyko konferencija „Išvykos su Etnogrupe. Pažink senąjį kaimą“. Buvo pakviesti keturi šeiminių

būreliai, kurie turėjo paruošti regionines vaišes. Punsketės nusivežėme žirnių sriubos su bulvių kukuliukais (kleckučiais), kibinų, skruzdėlyną, skilandį (kindzuką), sūdytų lašinių, mėsos kepsnių, spirgucių su svogūnais ir kaimiškos duonos. Svečiai gausiai lankė mūsų „namelį“. Keli

suprato, kad mes tarpusavy kalbamės ne lenkiškai. Susipažinome su kitais būreliais, nors jų vaišės mūsų nustebino. Kultūringai praleidusios dieną laimingai sugrįžom. Tai buvo jau trečia Punsko būrelio išvyka į minėtą institutą. Esame dėkingos organizatoriams už pakvietimą.

„Carito“ informacija

Kovo pirmąją „Carito“ moterys su pagalbininkėmis Onute Kmieliauskiene, Vaitakiemio ūkininke, dabar pensininke, bei Onute Uzdiliene suorganizavome prie Punsko kapinių talką. Po žiemos gerbiami žmonės prie konteinerių padarė sąvartyną ir įmonė, išvežanti šiukšles, negalėjo paskutinių ištuštinti. Surūšiavom mėšlus, žemę ir surūšaliusias gėles nunešėm į balą, kur yra tam skirta vieta. Prie talkos prisidėjo Julija Račiuvienė ir Adas Zimnickas. Traktoriais išlygintos šiukšlės.

Po pusantros savaitės viena iš mūsų nuėjusi į kapus rado vieną konteinerį pridėtą su kapu gėlių su vazonais ir žeme. Kiek galėjo, išnešė į balą. Rastas maišas su šiukšlėmis (su Seinų miesto įmonės užrašu). Kitame konteineryje buvo didžiulė kartono dėžė su šiukšlėmis, kurios nepajęgta išskelti. Nežinia, kieno tai darbas.

Punsko savivaldybėje, mūsų manymu, šiukšlių išvežimas yra gerai tvarkomas. Kiekvienas ką išneša – būna paimta. Nereikia vežti į kapinių konteinerius. Paima stiklą, plastiką, popierių. Įmonė šiukšles sveria. Dėl žemės iš kapų be reikalo didinamas mokestis. Tad būkim geri ir rūšiuokim atliekas.

Dėkojame kapinių darbuotojams Urinavičiams. Kapinės gražėja, tik gaila, kad mirusieji „naujame kvartale“ laidojami ne eilėmis kaip kitur, tik kur kam patinka. Ar negalėtų būti tvarkingiau?

Ačiū visiems, kurie puošia mūsų aplinką. Juk sakoma: „Kaip mus mato svetimi, taip apie mus šneka.“

*Su pagarba
„Carito“ narės*

Lietuvos žiniasklaida

2024 03 13–26

Dabartinis Ingridos Šimonytės ministrų kabinetas į istoriją įeis kaip vienas tvariausių per tris Nepriklausomos Lietuvos dešimtmečius. Nors dėl įvairių priežasčių per pusketvirtų metų darbo kai kuriems ministrams iš opozicijos siūlyta atsistatydinti (dalis jau buvo ir prašymą premjeriui įteikusi), I. Šimonytė visada juos aršiai gindavo ir kabinete ministrai likdavo. Patenkintas tik švietimo, mokslo ir sporto ministrės Jurgitos Šiugždinienės atsistatydinimo dėl „čekiukų skandalo“ pareiškimas.

Tuo labiau niekas nesitikėjo permainų Vyriausybėje, kai dirbti liko aštuoni mėnesiai. Tačiau kovo 15-osios, penktadienio, popietę vieno žurnalisto feisbuke atsirado keistas įrašas: „Ačiū Arvydui Anušauskui. Pažiūrėsime, kaip seksis Laurynui Kaščiūnui.“ Priminsime, kad A. Anušauskas – krašto apsaugos ministras, L. Kasčiūnas – Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto (NSGK) pirmininkas. Užuomina aiški: vienas išeina, kitas – į jo vietą. Tačiau pagal galiojančią tvarką apie ministro atsistatydinimą pirmiausia sužino Vyriausybės vadovė, o ne eilinis žurnalistas.

Pasirodžius įrašui, naujienų agentūra „Elta“ susisieikė su A. Anušausku. Jis tokios informacijos nei tvirtino, nei neigė – tik nukreipė apie galimą atsistatydinimą teirautis paties apie tai paskelbusio žurnalisto. Buvo netgi abejonių, ar pasirodžiusi informacija teisinga, tačiau vakare Vyriausybės spaudos tarnyba išplatino pranešimą, kuriuo patvirtino, jog premjerė I. Šimonytė gavo A. Anušausko prašymą atsistatydinti. Tiesa, ir ją nustebino tai,

kad žinia apie ministro pasitraukimą iš pareigų socialiniuose tinkluose buvo paskelbta anksčiau, negu ji gavo politiko prašymą. Dėl to nuo žurnalisto įrašo paskelbimo feisbuke iki Vyriausybės patvirtinimo apie gautą prašymą praėjo kelios valandos. „Komunikacinė krizė prasidėjo labai keistai: kai atsirado įrašai socialinėje erdvėje, aš neturėjau ministro prašymo“, – interviu naujienų agentūrai BNS teigė I. Šimonytė. „Tai yra klausimas, kaip turėčiau į tą dalyką reaguoti: neigti, kažką teigti, kažką sakyti? Tada, kai buvo gautas ministro pareiškimas, tuomet aš patvirtinau, kad jį turiu“, – pridūrė ji.

Dar vienas įdomus dalykas: pranešta, kad kitą dieną, šeštadienį, A. Anušausko iniciatyva vyks jo susitikimas su Prezidentu Gitanu Nausėda (nors paprastai gavęs ministro atsistatydinimo pareiškimą pas Prezidentą vyksta pats premjeras). Išėjęs iš susitikimo su G. Nausėda, A. Anušauskas žurnalistams sakė: „Man buvo šiek tiek netikėtas pasiūlymas (pasikeisti vietomis su L. Kasčiūnu – red. past.). Aš tos rokiruotės atsisakiau.“ Tačiau įdomiausia kalbos dalis buvo vėliau. „Man teko užtrenkti duris kompanijoms, kurios mėgino neteisėtai atlygių siūlymu papirkinėti krašto apsaugos darbuotojus. Bet jos rado atviras duris pas kitus politikus, o Krašto apsaugos ministerija iškart gavo politikų pasiūlymus ir laiškus „daugiau kalbėtis“. Su kai kuriais, ypač grubaus kišimosi į viešuosius pirkimus atvejais, teko supažindinti ir STT (Specialiųjų tyrimų tarnyba), o kai kuriuos konkursus dėl užkeltų kainų tiesiog nutraukti. Visą šią antikorpupinę veiklą premjerė

palaikė“, – A. Anušausko mintis perteikė portalas lrytas.lt. Prezidento vyriausiasis patarėjas nacionalinio saugumo klausimais Kęstutis Budrys sakė, kad atsistatydinantis krašto apsaugos ministras susitikime su G. Nausėda įvardijo korupcinę riziką galbūt keliančių asmenų „tam tikrus vardus ir pavardes“.

Ypač „kietai“ dėl ministro žodžių apie korupcijos apraiškas krašto apsaugoje sureagavo opozicija. Ji atsisakė dalyvauti premjerės organizuotame susitikime, kuriame svarstytas lėšų gynybai klausimas. „Diskutuoti apie papildomą finansavimą gynybai, kol neatsakytų klausimai dėl galimos korupcijos viešuosiuose KAM pirkimuose, su ministre pirmininke būtų netikslinga“, – žiniasklaidai išplatintame pranešime teigė opozicijos atstovai. Seimo opozicinė Demokratų frakcija „Vardan Lietuvos“, reaguodama į ministro A. Anušausko žiniasklaidoje pasirodžiusią kalbą, kreipėsi į Generalinę prokuratūrą, prašydama pradėti ikiteisminį tyrimą. Anot žiniasklaidos, STT jau buvo išskvietus pokalbiui patį kandidatą į ministrus, taip pat ekonomikos bei inovacijų ministrę Aušrinę Armonaitę, Seimo narį Raimundą Lopatą, A. Anušauską bei buvusį krašto apsaugos viceministrą Vilių Semešką.

Labiausiai visus domino klausimas, kas atsitiko, kodėl staiga prireikė atlikti politinę rokiruotę – ministrą ir NSGK pirmininką, tarp kurių seniai visi mato didelę priešpriešą, sukeisti vietomis? Premjerė ministro atstatydinimą (atsistatydinimą?) suvedė į veiksmų greitį ir nuveiktų darbų apimtį. Pirmiausia savo feisbuko paskyroje ji parašė, kad ministro A. Anušausko atsistatydinimas nėra susijęs su kaip nors staiga pakitusia Lietuvos nacionalinio saugumo būkle ar neigiamomis žiniomis apie ministerijos veiklą. Tai yra susiję su lūkesčiu per šią kadenciją padaryti „dar daugiau ir

greičiau“. Mintį apie tai I. Šimonytė plėtojo po susitikimo su G. Nausėda: „Dabar vyksta sudėtinga diskusija, kaip visas tas ambicijas, kurias turime, o tų ambicijų yra labai daug vienu metu, tai yra ir Vokietijos brigada, ir šaukimo reforma, ir nacionalinė divizija, ir rezervo aprūpinimas, ir kontrmobilumo priemonės, kaip jas įgyvendinti maksimaliai efektyviai per maksimaliai trumpą laiką. Tai labai nepaprasta ir tai reikalauja aktyvaus darbo permąstant skirtingas alternatyvas, priklausomai nuo to, kiek to papildomo finansavimo bus galima sutelkti artimiausiais metais. Nes tai gali reikšti sprendimus, kai politikai nebūtinai bus labai greitai priimti.“

Kad L. Kasčiūnas bus patvirtintas naujuoju ministru, abejojančių buvo nedaug. Tai buvo galima suprasti ir iš G. Nausėdos žodžių reaguojant į daugiau nei 20 žmogaus teisių srityje dirbančių nevyriausybinų organizacijų (NVO) ir asociacijų kreipimąsi į jį, prašant neskirti L. Kasčiūno ministru. Jų nuomone, L. Kasčiūno vertybės prieštarauja žmogaus teisėms, saugumo priešpriešinimas žmogaus teisėms yra duobės kasimas. Kandidatas kritikuojamas ir dėl griežtos migracijos politikos, laikysenos su žmogaus teisėmis susijusiais klausimais, primenamas 2018 metais išsiųstas kvietimas vokiečių kraštutinės dešinės politikams atvykti į Lietuvą. „Tik turėčiau klausimą ir joms (NVO) – ar jos mano, kad asmens buvimas NSGK pirmininku negalėjo pridaryti panašaus pobūdžio bėdų, jeigu išties tie argumentai yra pagrįsti? Tai taip pat buvo labai įtakinga figūra, tačiau tuo metu, kai jis buvo skiriamas, aš tokių abejonių arba priekaištų negirdėjau“, – į NVO kreipimąsi atsakė Prezidentas.

Kaip ir prognozuota, L. Kasčiūnas buvo paskirtas naujuoju krašto apsaugos ministru. Tarp kita ko,

L. Kasčiūną, I. Šimonytės kandidatą į krašto apsaugos ministrus po 2020 m. rinkimų, G. Nausėda dėl įtartinų ryšių su garsiąja „MG Baltic“ tada atmetė.

O kokia šalies ekonomikos padėtis? „Prieš pat Velykas – kuriozai prekybos tinkluose: mūsų dėl žirnelių ir šokoladiniai kiaušiniai po 20 eurų“. Taip pavadintame straipsnyje portale lrytas.lt rašoma, kaip gyventojai ruošiasi Velykoms, kokios produktų kainos, ar jos keitėsi palyginti su praeitais metais. Visi kalbinti prekybos tinklų atstovai teigė, kad kainos beveik nekilo. Na, gal vienas kitas produktas kažkiek pabrango.

„Tikrai niekur nėra nei vau, nei pigu. Mėsos, ypač kiaulienos, išvis labai mažas pasirinkimas. Turriu įtarimą, kad mums nori pakelti kiaulienos kainą. Sakys, kad brangsta grūdai, pašarai. Kuo toliau, tuo labiau maisto produktai pas mus tampa panašūs į naftos akcijų rinką – kažkokie gandai, po kurių visi bando pramušti dugną. Sakys, lenkai kelius blokuoja, tai prekės brangs 20 proc., nes yra lūkesčių, kad jų pritrūks. Bjaurus poskonis“, – kainas komentavo prekių kainų palyginimo portalo pricer.lt maisto krypties vadovas Petras Čepkauskas, žinomas savo kritišku požiūriu į prekybininkus. „Šokoladinių produktų kainos stabilios, bet jie gali artimiausiu metu pabrangti dėl pabrangusių žaliavų. Kiaušinių kainos irgi stabilios, šiemet jie kainuoja nuo 1,25 euro iki 2,79 euro. Majonezas irgi nebrango. <...> Tas, kas brango, brango nuo 5 iki 20 proc. Bet yra produktų, kurie pigo iki 15 proc. Kainos svyruoja, kai kas pigo, kai kas brango“, – portalas citavo „Norfos“ atstovo žiniasklaidai Dariaus Ryliškio žodžius. Kad Velykos „šiemet nebus brangesnės nei pernai“, portalui sakė ir „Maximos“ atstovai. „Situacija ne kitokia ir „Rimi“, – vertino rašinio autorė.

P. Čepkausko nuomone, šįmet labai ryški konkurencija tarp didžiųjų prekybos tinklų. Jį nustebino ir šokoladinių kiaušinių „Rimi“ kainos: 220 gramų sveriantis šokoladinis kiaušinis su žaisliuku viduje kainuoja 20,99 euro. „Kitose Vakarų valstybėse tie kiaušiniai kainuoja 10 eurų, o pas mus – 20 eurų. Už truputį šokolado su plastmasės gabalu tiek mokėti...“ – kritikavo P. Čepkauskas.

Paklausius Lietuvos gyventojų, didžioji dalis skundžiasi mažomis algomis, pensijomis, plėšikais prekybininkais. Tačiau ar viskas tikrai taip blogai? „Stebisi lietuviais: verčiau, kad trūksta pinigų, bet iš parduotuvių stumia vagonus prekių“, – rašinyje portale lrytas.lt perteikiamas „Luminor“ vyr. ekonomisto Žygimanto Maurico ir „Swedbank“ finansų instituto vadovės Jūratės Cvilikienės pokalbis „Žinių radijo“ laidoje „Atviras pokalbis“. Anot straipsnio, Europos Sąjungoje vartotojų pasitikėjimo indeksas Lietuvoje – didžiausias, antroje vietoje yra Lenkija, toliau Skandinavijos šalys. „Jeigu pasižiūrėtume žinių reportažus, kuriuose kalbina gatvėje sutiktus praeivius, beveik visada išgirstume, kaip blogai mes gyvename ir kaip trūksta tų pinigų, nors nebe vežimus, o vagonus tuos prekių stumia iš parduotuvių, – kalbėjo J. Cvilikienė. – Turbūt gyvename taip gerai, kaip niekada negyvenome.“ Ekonomistės duomenimis, 6 iš 10 namų ūkių teigia, kad gali sau leisti ir pramogauti, ir atostogauti. Visgi, pasak specialistės, negalima apie visus spręsti iš turimo rodiklių vidurkio. Pastebima, kad labiausiai nerimą dėl savo finansų jaučia 18–25 metų jaunimas.

Kaip sakė Ž. Mauricas, lyginant darbo užmokesčio augimą ir infliacijos pažabojimą, ir čia Lietuva pralenkė Estiją. Joje metinė infliacija siekė 1 proc., o Estijoje – 5 proc. Pastaroji šalis jau pakėlė ir

mokesčius, ko Lietuva dar nepadarė. Todėl net ir Latvija galbūt jau lygiuojasi ne į Estiją, o į Lietuvą. Tačiau tai nereiškia, kad šalies ekonomikoje viskas eina kaip sviestu patepta. Ekonomistai sako, kad daliai įmonių auga išlaidos, senka apyvartinės lėšos. Todėl dalis verslų gali atsidurti ant bankroto slenksčio, jų darbuotojai taps bedarbiais (šiuo metu šalyje darbo ieško 165,7 tūkst. asmenų).

Sunkioje padėtyje atsidūrė maitinimo sektorius. „Tai susiję su besibaigiančiais ir nepratęsimais atidėtų (kaip paramos priemone pandemijos metu) skolų „Sodrai“ mokėjimo terminais, reikšmingu atlyginimų augimu, patalpų nuomos kainų augimu ir pridėtinės vertės mokesčio (PVM) lengvatos galiojimo pabaiga“, – portalui tv3.lt teigė Lietuvos pramonininkų konfederacijos ekonomistė Eglė Stonkutė. Priminsime, kad nuo šių metų kavinės ir restoranai moka 21 proc. PVM, kuris dėl COVID-19 buvo sumažintas iki 9 proc. Tiesa,

maitintojai jau ne pirmi metai net ir, sakykim, gausiai poilsiautojų lankomoje Palangoje skundžiasi, kad klientų dėl didėjančių kainų mažėja. Žmonės rečiau ateina į kavinę, mažiau užsisako. Kai kas maistą gaminasi patys. Dosniausi būna savaitgaliai, ypač ilgieji: Palanga, anot miestiečių, tampa savaitgalio kurortu. Pasak portalo, nors turistų skaičius Lietuvoje jau panašus į prieš pandemiją fiksuotą, daug mažiau jų atvyksta iš užsienio. O pastarieji išleidžia daugiau pinigų negu lietuviai. Ypač dosnumu pasižymėdavo rusai, baltarusiai, kurie dabar „gintariname“ pajūryje – retenybė.

Nesidžiaugia darbų gausa ir statybininkai, apdirbamosios gamybos sektorius. Bet informacinių technologijų ir telekomunikacijų įmonės, aukštesnės pridėtinės vertės paslaugų verslas, finansai ir draudimas laikosi visai gerai. Anot „Sodros“, ten darbuotojų paklausa išlieka, net stebimos apdraustųjų skaičiaus augimo tendencijos.

IEŠKOME DARBUOTOJO

Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykla įdarbins mokyklinio autobusiuko vairuotoją.

Teirautis tel. 875173536.

MIELI SKAITYTOJAI!

Labai prašom 1,5 proc. pajamų mokesčio skirti Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklai.

KRS: 0000270261, cel szczególowy ZS w Sejnach 3888

Iš anksto tariame nuoširdžiausiai AČIŪ!

Seinų „Žiburio“ bendruomenė